

Rosa
Bernd

Gerhart
Hauptmann

12

DRAMA EN CINCH ACTES

ROSA BERND

Gerhart Hauptmann

Rosa Bernd

Drama en einch actes

TRADUCCIÓ DE MARTÍ ALEGRE
Y MARCH JESÚS BERTRÁN.

BARTOMEU BAXARIAS - EDITOR
Passatge de Mercader, 10, interior.
BARCELONA.—1909.

PERSONATGES

Bernd.

Rosa Bernd.

Marta.

Cristófol Flamm.

Senyora Flamm.

Artur Streckmann.

August Keil.

Joan.

Ton.

Golisch.

Menut.

La vella Golisch.

Criada principal.

Petita criada.

Minna.

Un gendarme.

} *Treballadors de casa Flamm.*

} *Servents de casa en Flamm.*

ACTE PRIMER

Terres de cultiu d'una gran y esplèndida masia. Clara matinada de sol ardent del mes de Maig. D'esquerra a dreta, de baix y enfront al horitzó, un camí. Els camps de la dreta són en un plà més alt que'l camí. A primer terme un petit camp de patates, quina verdor comensa ja apuntarse. Un petit solch ab herbes florides separa'l camí dels camps a esquerra, y en un turonet, si fa o no fa, de l'alsada d'un home, un cirerer vell. A la dreta, avellaners y gatoses; casi paralel al camí y un xich apartat al fons. s'endevina el curs d'un regueró senyalat per un rengle de bimagueres y oms. Grupus d'arbres vells donen al paisatge un aspecte de parch natural. Al fons esquerra y per entre mitg dels arbres, se veuen les teulades del poble y la torre de l'iglesia. A dreta y al peu del camí, un Sant Crist. Es diumenge.

ROSA BERND, una noya hermosa y robusta, del camp, de vintidós anys, vé per entre mitg dels arbres d'esquerra, desinvolta y ab les galtes vermelles. Després de mirar per tot, ab mirada escrutadora, s'asseu al turonet. Va descalsa, la roba en desordre, els cabells esburrifats, brassos y coll nusos; la trena rossa li penja y al adonarsen cuita a capdellarla de nou. A poch d'això, vé per l'altra costat del bosch, un home ab pas furtiu. Es el propietari CRISTÓFOL FLAMM. Apareix també ab mirada escrutadora y ab pose insegura. Es un tipu ciutadá, d'una quarentena d'anys, vestit ab certa elegancia però sense afectació. Sabates ab cordons, polaines de cassador. Porta una botella de cuiro penjada en una corretja que li passa en banda pel pit. En conjunt té una figura fresca, robusta, vessant vida, es ben plantat, la seva aparició es simpàtica. Després s'acosta també al turonet ahont se troba Rosa. Se miren els dos sense dir rés y després esclaten en una gran riallada.

FLAMM

(Se posa a cantar, aixecant la veu de mica en mica y menant el compás com un director d'orquestra).

Tant al bosch com a n'el camp
jo hi cerco la meva amiga!
Jo soch un bon cassador!
Jo soch un bon cassador!

ROSA

(Al sentir el cant se sobta, mes totseguit es devé alegre y riu ab grans riallades).

Prou... prou, senyor Flamm!

FLAMM *(cridant)*

Segueixme el cant, Rosina!

ROSA

Si no sé cantar, senyor Flamm!

FLAMM

Apa, Rosina! Jo t'he sentit moltes vegades al porxo de casa teva quan cantes:

Cavalcant pel vert boscatge
va un cassador del Rey...

ROSA

Jo no la sé aquesta cansó, senyor Flamm!

FLAMM

No'm diguis sempre «senyor Flamm»,
dòna!

Vína, hermosa meva,
vína al meu costat...

ROSA *(anguniosa)*

Que vé la gent de missa, senyor Flamm!

FLAMM

Deixa que vinguin! *(Se'n va al cirerer de la esquerra y pren la seva escopeta).* Per xò, dèixam pendre la «espingarda». *(se la penja al coll).* Aixís, veus? No tinguis por! Ara ja poden venir. *(s'arregla el sombrero ab ploma. Té la escopeta penjada al coll. Se treu una curta pipa de cassador alemany y se la posa a la boca).* Ho veus? Aixís! Quínes cireres més maques... semblen taronjes! *(cull un grapat de cireres y les ensenya a la Rosa.)* *Apassionat.* Ah, Roseta! Què pagaria jo que fòssis la meva dòna!

ROSA

Oh, no, senyor Flamm!

FLAMM

Per Deu, Roseta!

ROSA (*resistint anguniosa*)

No, no...

FLAMM

Roseta, sigues ma companya! (*retenintli una mà y acostantshi*). Veus, tu no'm coneixes! Jo soch molt estrany! Perque això fòs fins rene-
gària de la meva muller!...

ROSA

(*tapantse la cara ab el bras y la mà que li queden lliures*) Oh, no! Primer que se'm dragui la terra!

FLAMM

Renegària de la meva dòna... (*impacient*) Y després que n'ha de fer ella d'això!...

ROSA (*rient a pesar seu*)

D'ella diu això? Oh, senyor Flamm!

FLAMM (*en un rapte de passió*)

Roseta! Tu faries per casa! Sí, Roseta, tu ets hermosa com un àngel... Escolta... Veus? La dòna... Passa una cosa estranya entre la dòna y jo... No sé còm explicarho perque m'entenguis... La meva senyora, com tu sabs molt bé, està malalta. Fa ja nou anys que passa la vida al llit o sentada en la cadira de rodes. Vejàm, donchs, llamp de Deu, quin profit ne trech jo d'això? (*li acosta el cap y la besa fortament, bruscament*).

ROSA (*alarmada al sentirse els petons*)

Vé la gent de missa!

FLAMM

No tinguis por! Per que tens tanta por de la gent de missa, avuy?

ROSA

Donchs... perque l'August es a la iglesia!

FLAMM

Els hipòcrites hi son sempre a l'iglesia! Ahont anirien, sino... Encara no han tocat dos quarts d'onze, y després, abans de que surtin sentirem tocar. Veus? y estarem previnguts. En quan a la dòna no has de tenir por...

ROSA

Si ella ho sabia, senyor Flamm! Jo me moriria de vergonya!

FLAMM

Tu no coneixes a la meva dòna! No's pot negar que té una penetració tant aguda que hi veu, com aquell qui diu, fins a través de les parets! Però malgrat aixó, es bona com un anyell... y... si may arribés a sospitarho no tinguis por, no ens mataria.

ROSA

Ay no, no! No vuy pensarhi senyor Flamm!

FLAMM

Be... y què?... Vols polsar una mica? (*ensuma y estornuda*). T'asseguro que a mi tot m'es igual! Què hi puch fer? Eh! Aixó no es rès, Roseta! No t'hi amohinis. Déixam fer a mí.

ROSA

Senyor Cristófol, vosté es molt bó ab mí... (*li besa les mans agraïda y espurnantli els ulls*) Però...

FLAMM (*un xich torbat*)

Bó, dius? T'ho sembla! Es tant poch sacrifici l'esser bó ab tu! Si fos lliure, créuho, ja fora casat ab tu! Mira, veus? Jo soch un tonto però. . be vaja, no, parlem de lo passat... però per això.. quí sab fins ahont hauria arribat. . Veus? Avuy jo podria ser conseller del Municipi, però m'estimo més quedar-me a casa, sense tants honors... Jo no soch fet

per soportar el vértich dels grans cárrechs de ciutat. M'estimo més estar reclós en els llochs ferèstechs, ab les besties issardes. Veus? fins aquet lloch me dona pena. Es massa cuydat. Jo voldria viure en un recó ben ferèstech, ab un bon fusell y mitg salvatge, fer recular a tots els que a mí s'acostessin!...

ROSA

Però aixó no pot ser, senyor Flamm! y aixó s'ha d'acabar!

FLAMM (*per ell*)

No, mal llamp, no encara, Roseta! El camí ja está trassat! Seguím nostre destí! Envíal a passeig al teu promés.

ROSA

No puch. Fa molt temps que l'entretinch. Fa més de dos anys que s'espera! Y ara ha tornat a insistir y... no vol esperar més! y... es hora de que això s'acabi ja, senyor Flamm.

FLAMM (*furiós*)

Aixó es una etzegallada! No pot ser, comprens? Fins avuy t'has cuidat matar treballant y portant al teu pare y ara sense la més petita noció de la vida vols acabar de arruinar-te entregante al enquadernador. Es una temeritat lo que't proposes! Entre tots no han fet més que explotarte els ossos! Sempre hi seràs a temps a n'això.

ROSA

Ah, senyor Flamm! Vosté parla aixís! Però si's trobés al meu lloch... pensaria d'altra manera. Ningú sab millor que jo les forces del meu pare. L'amo ens ha donat despido de la casa, y com que el pare sempre ha dut de cap el casarme ab l'August, ara hi està més empenyat que may.

FLAMM

Que s'hi casi ell si tant el voll! Pero tu, no

Això es una fòllia! Es monstruós, inconce-
bible!

ROSA

Vostè no està en lo just, senyor Flamm.

FLAMM

Què dius, dòna?... No mira, jo, ja ho sabs, no puch sofrir l'home ab el seu llibre d'oracions. No, Deu me perdoni; me poso nerviós al vèurel. Perque no haig de serte franch? Si; potser sí que té algún mèrit! Tal vegada ha arreconat algunes onses! però això no es cap motiu perque't tiris de cap a la seva olla.

ROSA

No, per Deu, senyor Cristòfol, no parli aixís; me fa pena sentirlo. L'August, per mí té prou condicions. Ha sigut tan desgraciat! Ha estat tan malalt! La veritat, m'han conmogut l'ànima!

FLAMM

El diable que us entengui a vosaltres les dònes. Comenseu ab molt seny una conversa, quan tot d'una, al girar full, al tractar d'un altre assumpte, raoneu com un estúpit. Oh si; us torneu tan encantades com una oca al sentir trons. T'ha conmogut, l'ànima, dius! Allavors si és per llàstima, te pots casar ab un presidari també; pateixen molt a presiri. No, dòna, no. Jo comprench tot lo que fassis pel teu pare, però ab l'August, digues, què hi tens que veure? Va sortir de l'hospici, es veritat, però ell ha fet la seva carrera. Si tu no'l vols, no passis cuidado, ja'n trobarà un'altra. Ja's cuidaràn de buscarhi una els germans en Nostre Senyor.

ROSA (*decidida*)

No, no ho vuy. Ha de ser aixís, senyor Flamm! Y no es que'm sàpiga greu lo passat y tot lo que he sofert. Ara, ja no hi ha rès més

a fer. Y això ho hem d'acabar, senyor Flamm! No podem seguir més aixís.

FLAMM

Còm dius? Que no hi ha rès més a fer? Diques, què vols dir ab això?

ROSA

Que no pot ser d'altra manera. Jo no puch ferhí més, no puch fer allargar més les coses. El pare no ho consentiria y tindria molta rahò. Ah, Deu meu! Jo sé lo que'm costa el fer això. No sè si tindrà forses la meva ànima per soportarlo... (*posantse la mà al pit*) Diuhen que pateixo del cor. Me fa mal hi ha molt temps... No pot ser, senyor Flamm. Això ho hem d'acabar.

FLAMM

Aixís, donchs, per ara no hi ha gran cosa a fer. Ja es tart. Haig de tornarmen cap a casa. (*pren la escopeta y se la penja a la espatlla*) A reveure. Adéu, Roseta! (*Rosa capficada no contesta*)..Sents? A reveure! (*Rosa mou el cap negativament*) No? Roseta! T'he ofès, potser?

ROSA

A reveure, si, però may més com fins ara, senyor Flamm.

FLAMM

(*portat per un deliri d'amor sobtat*)

Roseta! No! Jo'm tornaré boig! (*l'abrassa y besa apassionadament*)

ROSA

(*Sobtada. Després d'un moment, espantada*)

Per l'amor de Deu! Ve algú, senyor Flamm. (*Flamm esverat la deixa y desapareix entre mitg dels arbres. Rosa, s'asserena, se passa la mà pels cabells arreglàntsels. s'adoba els vestits, se mira de dalt a baix y poruga observa si vé algú. Pren allavors el magalló y se'n va al camp de patates a treballar. Al cap d'un mo-*

ment sense que se'n adongui, apareix el maquinista Streckmann vestit de les festes; té la pretensió d'esser guapo; es gros, ample d'espatlles, posat fàtuo. Porta una gran barba rossa que li cobreix el pit. Barret tirat endarrera, sabates lluentes, ermilla brodada, en fi, tots els detalls que indiquen es un home pagat de sí mateix).

STRECKMANN

(al adonarse de Rosa, ab veu afectuosa)

Bon día, Rosa Bernd!

ROSA (girantse espantada)

Bon día. Streckmann! (ab recel) Ahont vas per aquets indrets? Vens de la Iglesia, potser?

STRECKMANN

Si, n'he sortit ara fa poch.

ROSA (com reptantlo)

Y això? Que no t'agradava el sermó?

STRECKMANN

Si... però avuy fa molt bó a fóra! Ja hi he deixat la dòna a l'Iglesia. Jo més m'estimo anar a dar el vol.

ROSA

Donchs jo m'estimaria més esser a la Iglesia.

STRECKMANN

Si; allà es el vostre lloch.

ROSA

Però tu, ab els pecats que tens, be podríes quedarthi a demanar perdó.

STRECKMANN

Oh, jo ja hi estich bé ab Nostre Senyor. No passa mal de cap pels meus pecats!

ROSA

Vols dir?

STRECKMANN

No t'enganyo! S'ocupa molt poch de mí.

RÒSA

Te creus, donchs, un sant? (*Streckmann riu fort sentintse adulat*) Si fossis un home com cal, no pegaríes a la dòna.

STRECKMANN (*rellampegantli els ulls*)

Vaya! Aixís ha de ser! A vosaltres les dònes, se us ha d'ensenyar sempre qui es l'amo.

RÒSA

Y tu't creus sempre ab rahò

STRECKMANN

Si dòna! Jo no faig més que justícia y arribo sempre a lo que vuy. (*Rosa riu forsada*) La gent diu que te'n vas de casa en Flamm?

RÒSA

Ja no hi estich a casa en Flamm. Tinch prou altra feina ab la cullita.

STRECKMANN

-Donchs per què ahir vas anar a casa seva a ajudarlo?

RÒSA

Mentida! Jo no hi he anat a ajudarlo! Cùy-dat de les teves coses.

STRECKMANN

Bó, dòna. Es veritat que el teu pare muda de casa?

RÒSA

Per anar ahont?

STRECKMANN

Ab l'August a la casa d'en Lachmann.

RÒSA

Si encara no l'ha comprada l'August. A no ser que la gent ho sapigués millor que jo!

STRECKMANN

Diuhen també que ara aviat us casareu.

RÒSA

La gent sempre enrahona massa.

STRECKMANN

(*després d'un silenci s'acosta unes passes y se queda davant d'ella aixerrancat*). Tens rahól No sempre se diu la veritat! Y essent hermosa com ets, no has d'anar depressa per casarte. Ja hi serás a temps Jo me li vaig riure a la cara quan va dirrho. Se necessita esser molt tonto per creures semblants coses.

ROSA (*ràpit*)

Quí te'n va parlar?

STRECKMANN

El mateix August Kiel.

ROSA

L'August ho ha dit? Això son xafarderíes vostres.

STRECKMANN

L'August es un infelís...

ROSA

Prou! Dèixam en pau! De les vostres xafarderíes jo no n'haig de fer rès! Tots sou iguals.

STRECKMANN

Això, segons. Per lo que toca a coratge no ens assemblem gens.

ROSA

Bé prou que'l sé el teu coratge. Tot consisteix en buscar les dònes. L'August no es tant desvergonyit com tu.

STRECKMANN (*rient sarcásticament*)

Es lo que't dich, dòna!

ROSA

Això't fa molt poch favor.

STRECKMANN (*desviant la mirada*)

Ab mí, certes llibertats surten cares. Y quan jo vuy una dòna... la tinch.

ROSA (*ab despreci*)

Ca, home!

STRECKMANN

Què dius? Què vols jugarhi? Si tu mateixa m'has fet l'ullet alguna vegada, Roseta. (*S'hi acosta y vol agafarla*).

ROSA

Jo? Mentida! Estigues, Streckmann. Apàrtat.

STRECKMANN

Deixa, dòna...

ROSA (*donantli una empenta*)

Streckmann, ja has sentit lo que t'he dit! No hi vuy rés ab vosaltres. Fés la teva via.

STRECKMANN

Però què tens? (*després d'un silenci riu mitg ab malicia, mitg confós*). Ara t'esveres? Tu vindrás ab mi un altre vegada! No fassis postures. No siguis hipócrita... Jo he vist lo que he vist. Allá hi ha una creu, allá hi ha un arbre, un cirerer. Si el teu pare y l'August s'hi fixessin, veurien que aquí s'hi han menjat cireres y que allá hi ha hagut una escopeta.

ROSA

(*s'aboca cada vegada més al treball. Ara sense volguer palideix y s'esgarrafa*) Què vols dir?

STRECKMANN

Res! Jo no vuy dir res. Lo que a un no li va ni li ve, val més deixarho. Però, hi han coses que posen la pell de gallina!

ROSA

(*espantada, desconcertada se redressa*)

Què dius?

STRECKMANN

(*mirantla ab duresa, llargament*)

Deya qu'hi ha coses que posen le pell de gallina!

ROSA

A quí?

STRECKMANN

A qui tu ja sabs.

ROSA

(clou els punys de ràbia en un accés sobtat de furor, odi y angunia y tanca els ulls. per tiràrseli al damunt, més tot d'una sentintse impotent deixa caure els brassos y diu sanglotant): Ja procuraré ferme fer justícia! (ab el bras dret s'aixuga les llàgrimes, ab l'esquerra prér. el devantal y s'aixuga la cara, després se dirigeix, sanglotant altre vegada al camp de treball).

STRECKMANN

(mirantla ab expressió maliciosa, fret y dur. Al cap d'una mica, sense volguer, li escapa una rialla sarcástica). No't preocupi aixó, dòna. Que, si es aixís? Per qui m'has prés, Roseta? Dignes? No, dona; aixó no es rés. La gent entent sempre la A per la B. No siguis tonta! Si les que son com tu son les que més m'agraden. No tinguis por Jo ja sé lo que haig de fer. Veus? Tu no te'n havies adonat y jo ja feya molt temps que ho sabia.

ROSA (fora de sí)

Streckmann! Jo ja sé lo que haig de fer. Vesten. Ho sents? Jo soch... no puch més... soch una desgraciada.

STRECKMANN

(sentat al marge y picant ab les mans planes als genolls). Oh no! No ho creguis! Te penses ho aniré a contar a tothom! A esventar la teva conducta per tot el poble. No dòna, no ho creguis aixó de mí.

ROSA

Primer me penjaría dalt del sostre com va ferho la María Schubert.

STRECKMANN

Alló era molt diferent! El seu cas era més sério y jo no hi vaig tenir art ni part. Vaya

una pensada també, anarse a penjar! No'n caldría d'altra. Se tindrien de penjar totes les dones. Y tot per qué? Res, perque un sense pensar veu lo que veu.

ROSA (*ab desesperació*)

Aixó es mentida. Tu no has vist res.

STRECKMANN

Què dius? Que no he vist res? A no ser que estés somiant. Si no sé altra cosa. Com si aquella casa'm diguessis que no es la d'en Flamm. Encara no he begut avuy. (*rient fort*) No't tenia als brassos? Digues. No os heu amagat darrera els arbres?

ROSA

Streckmann! te bado el cap!

STRECKMANN (*sempre rient*)

Però què't faig? A que vé aixó? Jo no t'ho recrimino. A mi m'está molt bé. Qui primer arriba primer mol. No hi ha res que dir; quan jo sé un niu tampoch el dich á ningú.

ROSA

(*impotent plora y gemega en convulsions nervioses, després treballa afanyosament*). Y't creus per xó tenir algún dret sobre mi, brètoll!

STRECKMANN (*brutal, furiós*)

No, jo no'm penso tenirne cap de dret sobre tu. Ni'n vuy cap. Allá ahont hi ha el senyor Flamm jo no puch cercarhi res.

ROSA

(*desconcertada, cridant y plorant*)

Jo he sigut honrada tota la vida y m'haig de sentir semblants coses! Jo he fet pujar a mes germanes petites! Cada día a las tres del matí soch de peus a terra! Si a casa algú s'ha quedat sense menjar, he sigut jo. Aixó ho sab othom! Aixó ho sab fins la quitxalla!

STRECKMANN

Be, per xó no cal que cridis tant! Ja dèu sortir la gent de missa, que repiquen. Aixó no vol dir que no puguis esser amable ab un home! De tots modos, jo, d'aquí endavant no't diré rès més.

ROSA (*ab ansietat y mirant al lluny*)
No ve l'August per'llá baix?

STRECKMANN

(*mira al mateix indret que Rosa. Ab desdeny*). Ahont? Ah, si; va ab el teu pare. Ara volten el jardí del Pastor. Bé y què? Creus tu que tinch d'amagarme? No'm fan por els apaga llums!

ROSA (*ab angunia creixent*)

Streckmann, tinch dotze duros arreco-nats...

STRECKMANN

Rosina, tu vals molt més!

ROSA

Donchs be! Jo't dono tots els meus estalvis! Totes les meves suades! T'ho dono tot fins l'últim céntim, però ténme compassió... (*intenta agafarli les mans en actitud suplicant y ell les retira*).

STRECKMANN

No, jo no vuy cap diner!

ROSA

Streckmann!... Per tot lo del mon... t'ho prego.

STRECKMANN

Jo no més vuy que siguis un xich més ra-honable

ROSA

Si algú del poble ho sabía!...

STRECKMANN

Això ho has de fer tu, y ningú ho sabrà.

Sigues rahonable. Aquí no pot sentirnos ningú. (*transició, apassional*) Què dius, Roseta? Jo t'estimo, estich boig per tu.

ROSA

Jo voldria sapiguer de quina dòna no estàs boig tu?

STRECKMANN

Be, jo no puch ferhi més! Quan arribo ab la màquina de batre en algún poble, això es lo primer que'm preocupa. Abans de vèuret ab en Flamm—de l'August no'n parlem—jo ja't tenia ullada. (*ab intenció per ell*) Dom el compliment de lo que't demano y no'tinguis may més por de les meves bromes! Seré tot un altre.

ROSA

Què vols, donchs?

STRECKMANN

Ja ho veurás aviat. (*pel camí del poble ve Marta, la germana petita de Rosa, saltant alegre y vestida de les festes. Va de curt*).

MARTA (*crident*)

Rosa, ets tu? Què fas aquí?

ROSA

Estich cavant aquest tros. Ahir ab tot y ser dissapte el varen deixar per cavar.

MARTA

Dèixaho estar, Rosa! Si el pare ho veu...

STRECKMANN

Encara que s'enfadi no't trencarà cap os. Be prou que'l coneixem al pare Bernd.

MARTA

Quí es aquet, Rosa?

ROSA

No m'amohínis. (*venen de la iglesia del poble, el vell Bernd de brasset ab l'August Keil. El dos, tan el vell de cabells blanchs, com*

el jove, d'uns trentacinch anys, van ab vestit negre de les festes y porten a les mans el llibre d'anar a missa. El vell Bernd porta barba blanca, la seva veu es feble, y senyala una bellesa prematura y una pesadés deguda a una afecció crònica dels pulmons. Hi veu poch. Té l'aire digne d'un cotxer retirat del servey, durant molts anys, del seu amo. August Keil es enquadernador, cara pàlida, flach tot ell, bigoti negrós y barba acabada en punta. En conjunt revela un home que viu reclós entre parets).

BERND

No es la Rosa, aquella?

AUGUST

Sí, pare Bernd.

BERND

No'n puch sortir d'aquesta xicota. *(son ja aprop de Rosa)* No hi ha prous dies a la setmana per fer això?

AUGUST

Ne fas massa, Rosa! Això es un abús.

BERND

Au; deixa això. Anem cap a casa. Colga el magalló prop del cirerer y anem.

AUGUST

Se veu que n'hi ha que han vingut ab escopeta.

STRECKMANN

Sí: com hi ha qui ha vingut ab l'ampolla d'aigardent. *(ensenyant l'ampolla)*

AUGUST

Cada hú la seva afició.

STRECKMANN

D'acort ab la seva butxaca! Té, pren el «cor» August y trinça ab mí. *(dona la botella a August que fa com qui no la veu)*

BERND

Ja sabs que l' August no beu aigardent.
Ahont tens la màquina de batre?

STRECKMANN

Però vos, pare Bernd, deveu terli més honor!
Com heu fet cremar la fasina! La màquina es a les terres de baix.

BERND (*pren indecis la botella*)

Perque sou vos, Streckmann, que no ho faig may. Quan jo era a les terres de baix de guardià y ho tenia de fer tot, allavors, si, bebia, però després no he tornat a beure més.

STRECKMANN

(*a August que ha cullit una pell de terra y la tira al peu del cirerer*).

Mireu be, que potser hi ha una escopeta.
Piff, paff, puff. No has de fer més que apuntar!

BERND

Hi ha gent que cassa a l'hora d'ofici!

STRECKMANN

El senyor Flamm.

BERND

Justa! Jo l'he trobat! M'agravia això de dar
mals exemples.

STRECKMANN (*fent l'ullet a Rosa*)

Si no'n donés més que aquets.

ROSA (*tremolant rabiosa*)

Streckmann!

BERND

Què tens?

AUGUST

Què't passa?

STRECKMANN

Rès, que hem de celebrar un aconeteixement!

AUGUST

Celebra els aconteixements ab qui vulguis,
y si pot ser, millor tu sol.

STRECKMANN (*ab hostilitat dissimulada*)

Mira, August, vé's ab cuidado! No t'haig de
dir rès més.

BERND

Que hi hagi pau! No us disputeu, ara.

STRECKMANN

Sempre passa el mateix. El gripau vol ser
més gros que'l bou.

AUGUST

Aquí no hi han gripaus ni bous!

STRECKMANN

August, siguém enrahonats. El pare té
rahò. Apa, beu. Jo també beuré. Deixè'mho
corre tot. Y donchs, es aviat el vostre casa-
ment? Això no's pot deixar passar en sech.
(*Bernd pren la botella perque August no'n fa
cas*) Aixís m'agrada, pare Bernd.

BERND

Per fer honor a la boda bé cal un extraordi-
nari!

STRECKMANN

Y es natural que sigui aixís!

BERND (*a August*)

Beu tu també una vegada perque sigui felis
vostre matrimoni.

AUGUST (*pren la botella*)

Aixó ho ha de donar Deu, no hem de ferho
nosaltres bebent.

STRECKMANN (*donantse cops a les cuixes*)

Y una petita Augusta ha de donar Deu per-
que l'avi pugui tenir la seva alegria! Y un he-
reu que sigui ben maco, com en Flamm! Y ara
has de beure, tu, Rosa!

BERND

Ja sumiques, Rosa; què tens?

MARTA

Sempre sumica quan es aprop de l'August

AUGUST (*a Rosa*)

Beu un glop si ell s'hi empenya!

ROSA (*pren la botella ab gran recansa*)

STRECKMANN

Hupalà. Estigues alegre!

(*Rosa beu tremolosa y torna la botella ab marcat disgust a l'August*).

BERND

(*baix, ab orgull de pare a Streckmann*)

Això es una dòna! Un pot estar ben orgullós de tenirla a casa!

TELÓ

ACTE SEGON

Sala gran, despaig a casa del propietari Flamm. Es una pessa de planta baixa. A dreta, una porta que dona al vestibul. Una segona porta al fons dona accés a una sala més petita que serveix de quäarto de cassa el senyor Flamm. A dintre hi ha els aparells de cassa del amo, vestits y armes penjats a la paret, aucells dissecats que's veuen al obrir la porta; s'hi veu també un vell armari ab papers. A la esquerra de la habitació, hi han tres finestres, la seva distribució, aixís com l'envigat del sostre, dona una impressió agradable. En el recó d'esquerra, un gran sofà recubert de damasch ramejat passat de moda, al davant d'aquest, una taula de color fosch ab allargos. Al dret del sofà y clavats a la paret, corns de cassa y banyes de cervo. Damunt la porta del quäarto de cassa, una vitrina penjada ab una colecció de perdius dissecades. Més lluny y a dreta d'aquesta porta, el *llavero* ab les claus penjades. Al peu d'aquest, un armari ab llibres. Damunt d'aquest armari un mussol dissecat al costat de l'armari y penjat a la paret un rellotje de ku-kut. A un recó de la dreta una grossa estufa de fayans blau. Davant de les tres finestres d'esquerra testos de flors. La finestra més aprop de la taula es oberta, També ho es la més separada. Al peu d'aquesta finestra y sentada en una butaca de rodes, hi ha la senyora Flamm. En les finestres hi ha cortinetes. Al peu de l'última finestra, una calaixera antiga, de línees fortament sinuoses ab un tapete fet de punta. Sobre d'ella, objectes de vidre y tota classe de recorts de familia. Al dret de la calaixera y clavat a la paret, una fotografia d'un grupu de familia. Entre la estufa y la porta del vestibul, un vell piano de cua, el teclat del cantó de la estufa, ab un tamboret brodat de seda. Damunt del piano y en capsetes una colecció de papellones. Al fons dreta, una taula escriptori ab rodes y embarnissada, al davant una cadira senzilla. Cadires pel mateix ordre junt a la taula escriptori y arrambades a la paret. Entre les finestres un gran y vell silló de cuyro de color fosch. Al dret de la taula y penjada al sostre una gran *lámpara* inglesa ab una gran pantalla, Al dret de la taula escriptori y clavada a la paret, una fotografia d'una hermosa criatura

de 5 anys, enquadrada en un march sensill de fusta. La petita imatge està engarlandada ab una corona de flors fresques del camp. Al dessota un gran gerro de vidre conté flors, *myosotis* ab sorra mullada. Un dia esplèndit del acabament de la primavera cap allà a les onze del matí.

La senyora Flamm es en son aspecte una senyora de bon regent cap allà als 40 anys. Porta un vestit llís d'alpaca negra passat de moda, una còfia blanca ab puntes al cap, un collet fet de puntes, aixís com unes mitenes que li mitg cobreixen les mans. Té un llibre y un mocador de butxaca de batista fina a la falda. El rostre de la senyora Flamm, es de aquells que imposen. Els seus ulls son d'un blau clar y penetrants, el front alt, les celles amples. El seu cabell es ja gris y esclarissat. Porta la clenxa al mitg correctament partida. De tant en tant se passa la mà plana lleugerament per la clenxa tirant els cabells endarrera. La expressió de la seva fesomia revela un aire de bondat. La seva severitat no es jamay dura. El moviment dels ulls, el nas y la boca demostren certa picardia.

SRA. FLAMM

(Mira la campinya ab aire pensatiu, suspira y s'absorbeix totseguit en la lectura del llibre; després escolta, tanca el llibre. hi posa un senyal y girantse cap a la porta diu ab veu simpàtica y clara). Sempre'm crech que arriba... y rés! *(Truquen. La porta del vestibul s'obra una mica y apareix el cap del vell Bernd)*. Quí hi ha? Ah, es el pare Bernd, el conceller del orfelinat y obrer de la parroquia! Acosteus que no se us menjaré, no, pare Bernd.

BERND

Voldriam parlar ab l'amo. *(entra seguit d'August Keil; els dos van vestits de les festes)*.

SRA. FLAMM

Ola, ola! Aneu molt mudats!

BERND

Bon dia, la mestressa.

SRA. FLAMM

Bon día, pare Bernd! El meu marit deu ser a dintre'l quarto de cassa. (*senyalant a August*). Es el vostre futur gendre?

BERND

Sí, senyora Flamm, ab l'ajuda de Deu.

SRA. FLAMM

Senteuvos! Veniu per les amonestacions? Donchs va endavant la cosa!

BERND

Si, gracies a Deu, me penso que no será gayre llarch.

SRA. FLAMM

Me'n alegro! L'esperar no condueix a rès. Quan una cosa ha de ser, lo més aviat possible. Ja está resolta ella?

BERND

Sí; a mí se m'ha tret un pes de sobre. Ella s'havía resistit tant temps! Ara sembla que hi está ben disposada. Ella mateixa ho diu: si pot ser avuy, no esperem demá.

SRA. FLAMM

Me'n alegro Sr. Keil! Me'n alegro pare Bernd! Cristofol! Me penso que vindrá tot seguit—Ara pare Bernd deureu estar forsa content. Aixó será vostra felicitat.

BERND

Ja ho pot dir! Té molta rahó, senyora Flamm!—Abans d'ahir va decidir-se. Y Deu ens ha donat encara més benhaurances, ja que l'August va anar a trobar la senyoreta Quadanner y aquesta bonament li va deixar 3000 marks perque acabés de pagar la casa d'en Lachmann.

SRA. FLAMM

De debó? Ara ho veyeu, pare Bernd; quan us vareu despedir de les terres de baix deixant-

vos abandonat y sense esperansa, fou un acte vil el que's cometé ab vos. Mes ara Deu ha tornat per vostra rahó.

BERND

Qué hi farem! L'home té sempre flaqueses.

SRA. FLAMM

Ara estareu molt bé. La casa crech que es devant de la Iglesia y té una hermosura de terres que encanta.—La Rosa... hi es entesa ab portar la casa! No, no; podeu estar ben content.

BERND

Es una dama tota bondat la senyoreta Quadaner!

SRA. FLAMM

Ara ja no tindreu de què queixarvos, pare Bernd.

BERND

No, segurament.

SRA. FLAMM

Tothom ha de passar la seva en aquest mon. El meu pare sigué 40 anys inspector rural y la mare y jo després vàrem quedar a la miseria. Ara tindreu un bon gendre! Per ell tindreu una casa ben maca y terres de regadíu. Tot aixó anirá, endavant ab la ajuda dels vostres fills.

BERND

Aixís ho espero. Jo tinch tota la confiansa ab ell; sempre s'ha sapigut entendre. Ja desde petit anava pels carrers venent llibres y periòdichs.

SRA. FLAMM (*a August*)

No volíeu fervos missioner, temps endarrerera?

AUGUST

Per desgracia ma salut era massa delicada.

BERND

Es ben instruit, bon treballador y bon cristià. Ara puch descansar ben tranquil fins que m'arribi la hora.

SRA. FLAMM

Sabeu, pare Bernd, que el meu marit deixa el càrrech del Jutjat? Jo no sé pas si hi serà per casar a la vostra Rosa.

BERND

Còm? Es possible?

SRA. FLAMM

Sí; aixó li dona molta feyna. La vostra Rosa ens ajuda quisablo. Ara es per allá baix al pati. Cristòfol!... Aixó es un...

FLAMM (*desde dins, cridant*)

Soch aquí, Vinch desseguit!

SRA. FLAMM

«Arregla les seves coses». (*Flamm, sense americana y ermilla apareix a la porta del quarto de cassa. Porta camisa blanca oberta de davant. Surt netejant una escopeta de dos canons*).

FLAMM

Sí. Estava ab el maquinista Streckmann! Volia comensar el batre desseguit, però la màquina es encara a les terres de baix, y no acaven may d'allá. Però si es el pare Bernd!

BERND

Sí, senyor Flamm. Nosaltres hem vingut... Nosaltres volíem...

FLAMM

Espereu. Cada cosa al seu torn. (*entreguarda els canons de la escopeta*) Si's tracta d'algunna cosa del Jutgat, pare Bernd, seria millor qu'esperessiu el meu successor que serà en Reudalt Steckel, ell dona més solemnitat a les coses.

SRA. FLAMM

(ha escoltat al seu home preocupada ab el cap abocat al ganxet)

Y ara, Cristòfol, què vols dir ab això?

AUGUST

(pàlit al comensament, després de sentir anomenar Streckmann li ha augmentat la palidès: ara s'aixeca y ab tò solemniat y exitat)

Senyor Flamm, vinch per les amonestacions del meu casament. Estich ja, ab l'ajuda de Deu, en estat de rebre el sacrament del matrimoni.

FLAMM

(abaixa per fi els canons de la escopeta)
Es possible? Tanta pressa porteu?

SRA. FLAMM

A tu que't fa Cristòfol! Deixa que's casin tranquilament! Vaya un predicador eixiries tu! Si el tinguessiu d'escoltar, pare Bernd, no hi hauria més que solters al mon.

FLAMM

El matrimoni moltes vegades no es rés més que un enganya tontos. Vostè es, donchs, l'enquadernador August Keil.

AUGUST

Per vervirlo.

FLAMM

Vostè ha comprat la casa de Lachmann?

AUGUST

Si, senyor.

FLAMM

Vol plantarhi una llibreria?

AUGUST

Si: Llibres y papers. Probablement.

BERND

Especialment pera dedicarse als llibres religiosos.

FLAMM

Ab la casa hi va un bon bossí de terra, veritat? Va fins aprop de la perera grossa?

BERND y AUGUST (a l'hora)

Si senyor.

FLAMM

Donchs aixís serem vehins. (*deixa l'escopeta y busca les claus de la llibreria per la butxaca, després surt al vestíbul y crida:*) Minnàl Vina a buscar a la senyora! (*Se dirigeix al escriptori un xich agitat*)

SRA. FLAMM

El meu home sempre tan caballer! Té molta rahó! Jo hi soch de massa! (*Apareix la mateixa cambrera que l'ha portada*). Noya, pòrtam al quarto de cassa. Arréglat els cabells, dòna! (*La Sra. Flamm y la noya se figuren al quarto de cassa*)

FLAMM

Me fan llàstima la gent de can Lachmann! (*a Keil*) Vostè hi té dinres posats sobre la casa? (*Keil tús agitat y descompost*) Pel cas a mí m'es igual. Si es de vostè la casa se'l pot ben felicitar. Donchs vostès venien... Però falta la promesa! Com es això? Es que no hi consent tal vegada?

AUGUST (*molt agitat. Resolt*)

Tots estem d'acort, que jo sàpiga.

BERND

Vaig a buscarla, senyor Flamm. (*surt de pressa*)

FLAMM

(*que estava distret remenant l'escriptori, ara s'adona de la desaparició de Bernd*)

Se'n ha anat? No era necessari! (*Mira un xich esperat per la porta que ha surtit Bernd, després arronsa les espatlles*) En fi com vulgui! Dèixam carregar la pipa! (*va al armari-llibre*)

ria, pren un pot de tabach y una pipa, la omlpe de tabach y la encén) Vostè fumar?

AUGUST

No.

FLAMM

Tampoch polsa?

AUGUST

No.

FLAMM

Ni beu cervesa, aigardent, ni vi?

AUGUST

No, fòra una mica de vi després de menjar.

FLAMM

Magnífich sistema! Sòbria costum! Vostè es un home excepcional! Entreu! Han trucat, oy? No? Deuen ser els malehits gossos... M'han dit que vostè fa de curandero a ratos. (*August fa que no ab el cap*) Que curava ab oracions!

AUGUST

Això no seria fer de curandero.

FLAMM

Per qué?

AUGUST

La fè pot fer moure les montanyes! Y lo que ab tot fervor se demana per conducte del Sant Esperit... el Pare es tot poderós per concedirho.

FLAMM

Entreu! No han trucat ara? Entreu com un botavant! (*El vell Bernd apareix temerós empenyent a Rosa, la cara pàlida y donant mostres de estar molt contrariada. Ella y Flamm se miren un instant als ulls. Després Flamm diu*) Està bé! Espérinse una mica (*se'n va com si anés a buscar alguna cosa al quarto de cassa. Aixís qu'es fora en Flamm, té lloch la següent*

*escena entre Rosa Bernd y August ab molta
violencia però sense cridar)*

BERND

Què t'ha dit l'Streckmann?

ROSA

Qui? Res, pare.

BERND

L'Streckmann era allà fora y ha parlat ab tu!

ROSA

Què voleu que hagi parlat ab mí?

BERND

Això es lo que't pregunto.

ROSA

Donchs no ho sé.

AUGUST

Tu no deuríes ferthi ab aquell miserable!

ROSA

Puch jo pribarli si ell me parla?

BERND

Aixís, donchs, confesses que ell ha parlat
ab tu...

ROSA

Lo que m'ha dit no ho he escoltat.

BERND

Aquest home caldrá que'l fassi compareixe
a cal Jutje. Suara, quan hem passat per allà
al peu de la máquina, ens ha cridat alguna
cosa que jo no he acabat d'entendre. (*se sent al
lluny el soroll de la máquina de batre*). Ja l'atra-
paré! Ja's torna a sentir.

AUGUST

Basta que parli ab una noya per malmetre
la seva reputació

ROSA

Búscaten una de millor, donchs. (*apareix*)

Flamm. Porta coll y xaqueta de cassador. Posat franch y alegre).

FLAMM

Bon día tots plegats! Què hi ha de nou? Què conteu? Quan es la boda? Ja esteu ben entesos?—Digueu alguna cosa si us plau.—Me sembla que teniu de pensaushi encara. Feu una cosa. Aneu a casa. Dormiuhi altre vegada y quan haureu determinat torneu a venir.

AUGUST (*solemne*)

Es ara que s'ha d'arreglar la cosa.

FLAMM

Está molt bé, Keil. Vinga. (*preparantse a escriure*). Veyam, quan ha de tenir lloch la cerimonia?

BERND

Tant prompte com sigui possible.

AUGUST

Dintre quatre o cinch setmanes, si pot ser.

FLAMM

Dintre quatre o cinch setmanes, ja?

AUGUST

Sí, senyor Flamm!

FLAMM

Necessito saber el temps exacte. Aquestes coses no deuen ferse a la lleugera y...

ROSA

(*emocionada exitada, involuntariament*)

Jo voldria esperar un xich més.

FLAMM

Tu vols?... Dispensi. Vostè vol... La co-nech de petita, però ara ja promesa, no la puch tutejar més. Mes ara, digueume, ella sembla que no està ben decidida...

AUGUST

(*al sentir la expressió de Rosa, palideix. Ara*

lluïta ab el sufriment y ab calma mal contingu-
da). Está molt bé, conservéus bó, pare Bernd!

BERN

Quédats August, no't moguis, (*a Rosa*) y tu! Vuy que m'ho diguis d'una vegada, o si no! Entens? Ja he tingut massa paciència ab tu! Y l'August també més de la necessaria! Fa tres dies al donar la mà al August, tu mateixa daves pressa per enllestir el casament, y ara no vols saberhi rès? Qu'è vol dir tot això? Qu'è t'has cregut? Penses que sempre hi serás a temps perque ara't veus jove y bonica? Perque ets treballadora? Perque ningú pot dir rès de mal de tu? Donchs com tu n'hi ha moltes d'altres. No't creguis pas ser sola!—N'hi ha d'altres d'honrades com tu que han cuidat als seus germans y han portat be la casa. No totes son dolentes y deixades perque tu siguis una excepció. Y donchs ahont aniríem a parar? Si no fossis aixís, creus que't tindria a casa? L'August, també se'n pot passar de tu! Ne trobará tantes com vulgui de dònes, y de les millors families, y que pot ser valdrán més que tu. Oh segurament! També s'acaba la paciència. Això ja passa de mida. Això no es rès més que ambició, orgull, presumció! O tu tornes enrera lo dit o...

FLAMM

Per Deu, pare Bernd! Sigueu més carinyós!

BERND

Senyor Flamm, vostè no's pot fer càrrech de la cosa! Una xicota que no para compte en donar disgustos a un home com l'August, no pot ser la meua filla.

AUGUST (*a punt de plorar*)

Rosa, què tens que tirar-me en cara? Per qu'è't portes aixís ab mí? Ja sé que el meu destí es esser desgraciat y que per això jamay havia cregut ab tanta ditxa! Això estich tip de

diusho, pare Bernd! Malgrat això, jo he treballat y Deu ha benehit mon treball. Ara torna altre vegada la desgracia! No podia ser d'altra manera. Deu ho vol. Jo he sortit del hospici. No he conegut carinyo de familia! No he tingut germans ni germanes: tant sols Nostre Senyor! Tal vegada jo no soch el teu destinat. Al demanarte si volies esser meva m'has respost que sí! Y ara quelcóm s'interposa entre nosaltres! Válgam el cor del Senyor!... Mes tu te'n penediràs, Roseta! (*va per anàrsen, Bernd el detura y l'obliga a quedarse*).

BERND

No, August! Quédat aquí! Rosa, sostén la paraula, sino... Però, vina aquí. Pensa que aquest home sigué el meu puntal, el meu salvador, molt temps abans de que ell te 'conogués. Quan jo estava malalt y ningú s'acostà per ajudarnos, ell partia ab nosaltres el seu tros de pa. (*August no podent contenir la seva emoció, pren el seu barret y se'n va*). Ha sigut per nosaltres com un àngel del cel! — August!

ROSA

Pare, jo ja ho vuy. Però deixeu-mhi pensar.

BERND

Has tingut tres anys de temps! Què vols pensar? Tot té el seu límit. Ja n'hi ha prou. Ell té rahó per queixarse... Ara, veyes lo que't convé... Fes lo que vulguis. Jo ja estich fins als cabells de tu. (*Bernd se'n va*).

FLAMM

No, no, no! Llamps y centelles! no, això no pot ser! (*Rosa pàlida, després se torna roja. El seu posat revela gran sufriment y una agitació violenta interna; a voltes vol aparentar ferma, mes sempre el sufriment s'entreveu. Després de la sortida de Bernd, la palidés se manifesta més clara en ella y queda com petrificada. Flamm tanca l'armari y seré ja, diu a Rosa miranlla*).

Rosa! Desvèllat! Què tens? Animo, dòna! T'has espantat potser ab lo que t'han dit? (a Rosa li vé una esgarrifansa y queda mirant fixo ab els ulls llagrimosos). Rosa! Sigues rahonable! Què t'agata?

ROSA

Jo ja sè lo que vuy... Jo ja ho sé... y ho faré!... y si no ho faig... no hi fa rès.

FLAMM (*agitat va y escolta a la porta*)

Sí, naturalment, dòna, per què no?... (*pren el «l'averò» com si li interessés molt fer alguna cosa ab ell; murmura ab creixent precipitació*). Rosa! Rosa, no'm sents? Hem de vèurens altra vegada detrás de la paret de l'obra nova. Necessito parlarte altra vegada. Pst! La dòna es dintre el quarto de cassa. Aquí no pot ser. Vés.

ROSA (*vacilant, però ab certa energia*)

No, may més, senyor Flamm! may més!

FLAMM

Tu ens vols fer tornar boigs a tots? Quín diable't mou, digues? Fa un mes que't vinch al darrera perque'm diguis una paraula enrahonada. Tu calles y fuges de mí com si fos un leprós... Per què? A què ve aquesta historia?

ROSA (*com abans*)

Encara vindrán coses deu vegades pitjor que aquesta. Oh, trepitjèume! Es lo que'm mereixo. Llensèume a puntades de peu...

FLAMM

(*està al peu de la taula, se gira torbat y ab cólera a Rosa. De moment se conté; després dona un fort cop de puny a la taula retrunyint per tot*). Mal llamp!

ROSA

Deu del cell! (*Apareix la senyora Flamm en la seva cadira de rodes, a la porta del quarto de cassa, empesa per una noya*).

SRA. FLAMM

Què es això, Flamm? (*Flamm sorprés, pren resolutament el bastó y el barret y surt per la porta de la dreta. Senyora Flamm mira al seu home sorpresa, subratlla la seva sortida ab un moviment de cap y se gira interrogativa a Rosa*) Què es això? Què té el meu marit?

ROSA (*aterrada*)

Ay, senyora Flamm! Soch molt desgraciada! (*cau de genolls als peus de la senyora Flamm y amaga el rostre en el seu pit*).

SRA. FLAMM

Digues, filla meva, no m'amaguis rès. Què ha passat? Què tens? Estàs tota trasmudada! No comprench què pot ser! (*a la cambrera que l'ha arriada*). Ara no't necessito! Ja pots entornarten! Ves si la cuina marxa. (*la cambrera surt*). Y donchs... Què hi ha? Què tens? Parla! Descàrregat, dòna! Què? Còm? Què dius? No vols casarte ab l'August? Portes una altra idea de cap? May se sab lo bó de les coses.

ROSA (*contenintse, després aixecantse*)

Jo sé lo que vuy y ab això ja'n tinch prou.

SRA. FLAMM

Està bé. Jo'm creya que tal vegada no ho sabies lo que volies. Les noyes moltes vegades ño ho sabeu lo que voleu. Y menos a la teva edat. Aleshores, nosaltres, que tenim més edat, us podem esser molt útils. Però si tu sabs lo que't convé, ja deus saber lo que't fas. (*Ab mirada penetrant al través de ses ulleres.*) Roseta! No estàs malalta?

ROSA (*espantada, confosa*)

Malalta? Còm?...

SRA. FLAMM

Sí, malalta... com moltes vegades.. Te trobo tan cambiada!

ROSA

Aixís jo no ho estich de malalta?...

SRA. FLAMM

Jo no't dich sí ni no... Jo t'ho pregunto. Es això precisament lo que't pregunto. Ententme bé, Roseta, veus? Miram! No juguem a cuch a amagar! Penses, pot ser, que jo t'haig de fer algún mal? (*Rosa mou el cap negativament y ab energia.*) Y donchs, dóna!... Veus, quan tu eres petita jugaves ab el meu fill. Tots dos vos féyeu grans alhora, fins que Deu va destinar endürsemelen. Y quan la teva mare va morir, tinch ben present la seva darrera voluntat expressada en son llit de mort! Va pregarme que m'interessés per tu; ella se n'anava y calía qui vetllés per tu.

ROSA (*la mira fixo*)

Lo millor hauría sigut que m'hagués tirat dins del estany... Si aixó fés... Deu me perdoni!

SRA. FLAMM

Què dius ara? Per què ho dius això? No t'entench! Parla clar, dona! Jo soch dóna també, còntamho tot. Jo ara soch com si fos la teva mare, que ja no tinch el meu fill, Roseta, qui sab'ahont ets ja! Ja fa unes quantes setmanes que t'observo, sens que tu te n'adonguessis, però avuy m'has de dir la veritat, filla...! Pòrtam al peu de la calaixera. (*Rosa ho fa.*) Prou! Aquí en aquest calaix hi tinch recorts molt antics! Coses del meu fill. . Ta mare va dirme una vegada: «la meva Rosa, encara que pot ser té massa génit, però serà una bona mare de familia». Jo no ho sé, potser que tingués rahó! (*Treu una gran nina del calaix.*) Mira, veus? Això hi està de qualsevol modo! Una mare no s'ha may de despreciar .. Veus? Tu y el meu fillet havíeu jugat ab aquesta nina. Tu la vestíes, tu la rentaves, tu la cusíes y quan

venia en Flamm te la posaves al pit, apretant-la perque no te la prengués... No has portat flors avuy aquest matí? No has omplert el gerro de myosotis? Diumenge, no vas adornar ab garlandes la tomba del meu fill? Tot aixó, els nens y les tombes, son coses de dònnes. (*treu del calaix una camisa de criatura, la extén demunt de la falda ab les mànegues separades, y diu:*) Mil mercés, Rosa. Jo't ho agraiexo tot aixó! El teu pare, abstret ab la Missió, la Bíblia y totes aquestes coses, diu: Tots els homes son pecadors, devem, per lo tant, fer que siguin àngels. Còm pot ésser no m'ho explico. Mes jo he après una sola cosa en aquest mon: y es que una mare queda santificada aquí en la terra pel sufriment. (*Rosa conmoguda s'agenolla y abraça a la senyora Flamm, y en reconeixement de gratitut infinita li besa les mans. Senyora Flamm denota ab els ulls que ha comprés la veritat de Rosa, mes torna a parlar de nou tranquila*) Sí, Rosa, sí; això es lo que jo he après. Això es lo que jo he après, y el mon oblidat. De tot lo que saben els demés, jo'n dich no saber rès. (*deixa la camisa de criatura ab molt cuidado sobre la falda*) Ara vesten a casa y ten coratje! Compta ab mí! Dèixahio tot al meu cuidado. Ja no't preguntaré rès més. Confia en mí! A mí els pares me son completament indiferents; m'es igual un terrassà que un hisendat. Nosaltres soles som les que portem els fills al mon. A n'això ni l'un ni l'altre ens hi pot ajudar. T'haig de dir tantes coses! Ab el teu pare... ab l'August... Haig de pensarho bé primer. Per fí, hauré servit per quelcòm en aquest mon.

ROSA (*exitantse de nou*)

No, senyora Flamm, no ho fassi. Vostè no ha de ocupar-se de lo meu. No ho mereixo. Ni vostè ni ningú. Jo sola, jo sola haig de sortir-me de tot. No tinch el dret de confiarho a nin-

gú. Més clar no'm puch explicar... Vostè es bona com un àngel, senyora Flamm, com el Deu del cel! vostè es massa bona ab mí!... Això es impossible! No puch acceptarho. Adeu, senyora Flamm.

SRA. FLAMM

Atúrat! Vina! Jo no puch deixarte aixís. Quí sab lo que faries!...

ROSA

No; pot estar tranquila, senyora Flamm: en cas de necessitat jo treballaré pel meu fill; el cel es alt y el mon es gran... Si el meu pare faltés y l'August hagués mort de pena... no faltará un petit recó per mí en el mon.

SRA. FLAMM

Molt bé! Ten coratje! Tu has sigut sempre una xicota forta, y ho seràs més si tens enteniment. Però, per què no vols confiarte a mí?

ROSA

(altra vegada sublevantse, pàlida, temerosa)

Però... jo ja no sé lo que haig de dir. No vuy consumir-me més d'angunia... l'Streckmann...

SRA. FLAMM

Sigues prudenta, donchs, m'enténs? Ara vesten a casa! Torna demà! Descansa ab mí! Alègrat, dòna! Deus alegrarte pel fill ..

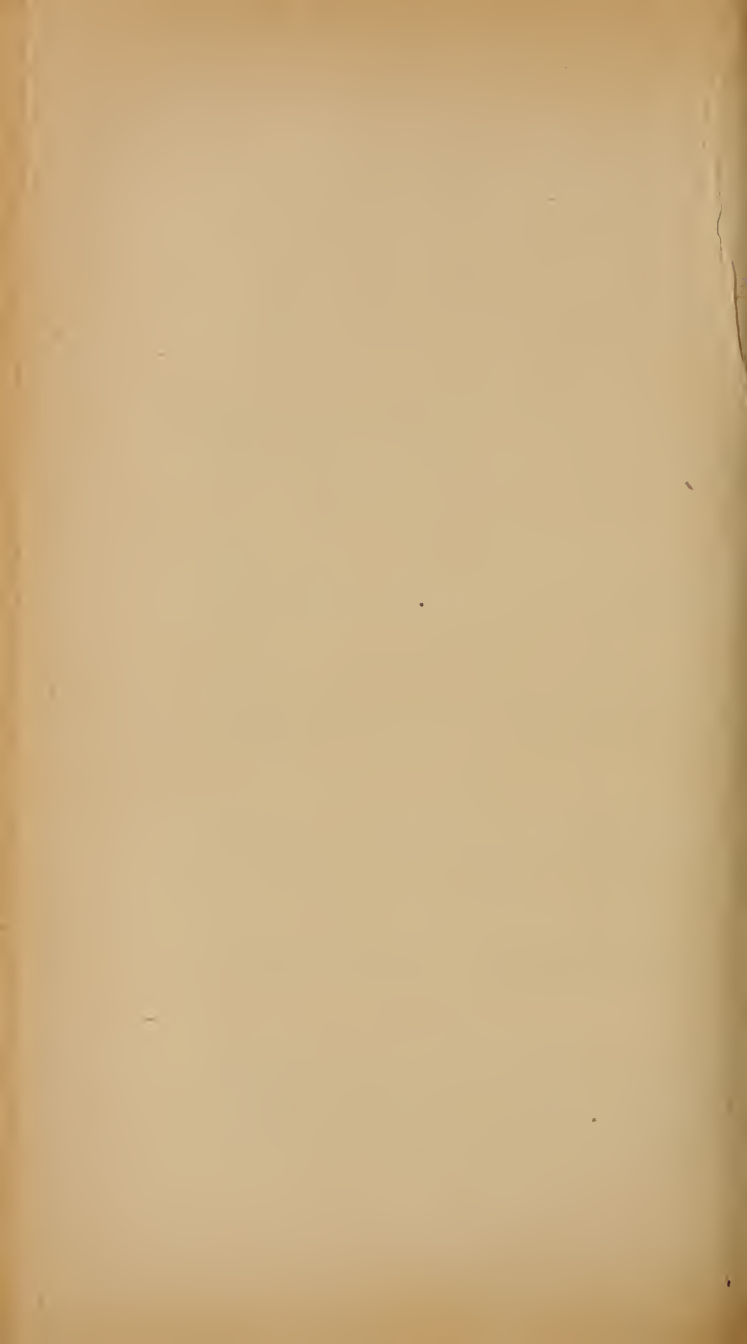
ROSA

Això Deu ho sab prou! Que calli o que parli, rès podrà cambiarshi... tampoch ningú m'ajudaría... *(surt depressa)*

SRA. FLAMM

(sola; mira per ahont ha sortit, suspira, pren la camisa de la falda, la extén com abans y diu): Poch sabs tu el tresor que tens, filla! No hi ha rès més gran per una dòna! Guàrdal bé.

TELÓ

ACTE TERCER

Un lloch fèrtil de vegetació esplèndida. A primer terme dreta, entre els camps, y sobre una plana triangular coberta de pastures, una perera vella des-sota de la qual brolla una font d'aigua clara d'entre mitg d'un munt de pedres. Al centre hi han els prats. Al fons, rodejat d'óms, avellaners, sàlzers y grupus de fatgs, un hermós llach natural vorejat de canyes, jonchs y plantes d'aigua. Els prats, queden limitats per un semicercle de roures centenaris, oms negres, fatgs y óms blanchs. Al lluny y per entre els arbres, s'oviren les taulades del poble vehí. A esquerra, darrera els arbres, les teulades de palla d'un mas pobre.

Es la tarde d'un calurós istiu a principis d'Agost. Se sent llunyà el soroll de la màquina de batre.

De la dreta venen el vell Bernd y August Keil, acolorats, ab expressió marcada de cansanci y rendiment. Van en cos de camisa, sabates y gorra; els dos porten càvech a la espatlla, una fals a la mà, un cinturó de couro ab l'eslopet y la pedra esmoladora.

BERND

Avuy fa molta calor!... Aquí podrem reposar. Un sent un altre goig quan pot ferho en terra propia.

AUGUST

Jo no hi estich acostumat a segar!

BERND

Però t'has portat com un home!

AUGUST

Oh, jo no! Quant temps durarà això? Tinch tots els membres capolats!

BERND

Però n'has d'estar content, gendre. Això es un treball molt pesat, y per tu es una cosa extraordinaria el ferlo. Ara, com a jardiner, sí que pots ben ferho.

AUGUST

Un día, sí. Però al segón hi caurí malalt;

això'm dona molta pena. Vaig anar a trobar el metje y com sempre va arronsar les espatlles.

BERND

No tinguis por. Tu ets protegit per la mà de Deu. Agafa una mica de plantatje, te'n fas aigua y'n beus dos o tres cops cada setmana. Aixó neteja les sanhs y enforteix el cor. Guàrdat dels cambis de temps.

AUGUST

Aquí fa una xafogor terrible. Quan éram allà, al camp, semblava que volia tronar.

BERND

(al peu de la font, agenollat, beu amorrantshi.)

L'aigua es la millor beguda!

AUGUST

Quína hora es?

BERND

Deuen ser les quatre. M'extranya que no sigui aquí la Rosa ab el bienar! *(S'aixeca y contempla el tall de la fals que porta. lo mateix que l'August.)* La tens d'esmolar, tu? La meva encara pot anar.

AUGUST

Ho puch tornar a provar.

BERND

(s'ajeu sobre l'herba sota la perera)

Vina, August, seu al meu costat! Si portes la Biblia a la butxaca podrem encara llegir un rato.

AUGUST

(rendit, s'ajeu al costat de Bernd)

Jo sempre dich: alabat sigui Deu!

BERND

Mira, August, jo ja t'ho he dit fa poch: dèixalal! Ja farà bondat! Anys endarrera! Quan jo tenia la teva edat, també les tenia aquestes

cabóries, y creume, lo millor es deixarho corre. Moltes vegades se't fica una idea al cap y ho veus tot de través; quan tot d'una desapareix y veus que tot va com una seda.

AUGUST

Del seu comportament aquell dia a casa en Flamm, jo'n dono ara mercés al Senyor... mes ab tot, jo no puch tréuremho del cap, no puch comprendre el motiu... perque el motiu deu serhi... no ho puch acabar d'entendre.

BERND

Sí, aquesta vegada al anar a casa el jutje nou per les amonestacions, s'ha portat molt diferent de l'altre vegada a casa en Flamm.

AUGUST

Jo m'ho he estimat més que no haguem hagut de tornar a casa en Flamm.

BERND

Aquesta vegada no ha fet cap ganyota y en cinh minuts ho hem tingut tot arreglat. Veus? Son aixís les dónes!

AUGUST

Potser hi va haver alguna cosa ab l'Streckmann la primera vegada? Vos recordeu que us va cridar per no sé què y primer havia enraonat ab ella?

BERND

Pot ser y no pot ser. Fa de mal dir. No's pot dir may una cosa sense saberla de cert. Quàntes vegades creuràs senyarte y't treuràs els ulls! No t'hi amohinis més. Tu ets per ella y ella es per tu, no hi donguis més voltes. Ara ja tens l'aucell a la mà!

AUGUST

Quan jo veig al maquinista Streckmann... vàlgam Deu...

BERND

Déixal! Ell caurà per ses propies maleses. Ja de petit ha tingut instints dolents.

AUGUST

Quan jo veig aquest home perdo el mon de vista. Unes esgarrifances de fret y calor me corren per l'esquena y voldria, Deu me perdó... voldria esser un Samsó. Que Deu me perdoni si tinch mals pensaments! (*se sent el pito de la locomòvil*) Sentiu?

BERND

Dèixal estar!

AUGUST

Està bé. Quan tot sigui arreglat ens estarem tots dintre de casa y aixís tindrem una vida tranquila!

BERND

Sí; que Deu ens dongui tranquilitat.

AUGUST

Y del mon no'n voldré saber rès més! Oh me pesa! No puch sufrir el seu tragí! El mon, la gent, còm m'amarguen la vida! Si, pare Bernd, tot me dona disgust! Si d'ara en avant tot ha de ser tan amarch per mí com fins ara, m'estimaria tant morir! Fins n'estaria content! A fè. Estaria content com un noyl! (*venen camp a travers alguns treballadors de les terres de'n Flamm. Una dòna vella y dugues dònes joves venen depressa, son: Joan, Ton, Golisch, la vella Golisch, el vell Kleinst, gran Magd y petita Magd. Els homes van sols ab pantalons y camisa; les dones ab faldilles usades. un moca tor encruat al pit y un altre lligat al cap.*)

JOAN

(*trenta anys, moreno, fresch*)

Jo soch el primer en arribar a la font. May ningú pot atraparme y ara'm vaig acabar l'ai-

gua! (*s'agenolla y beu a la font*) De quin gust m'hi tiraria de cap!

PETITA MAGD

Y ara! Apàrtat! Nosaltres també tenim sed. (*a Gran Magd*) Tens el got per deixarme?

GRAN MAGD

Espérat! La gran es primer que la petita.

TON

(*enretira a les dugues dones per l'espatlla y se posa davant de la font*) Primer son els homes, després les dones!

KLEINEST

Aquí tots hi cabem! Veritat, pare Bernd? Bon profit.

BERND

Oh, nosaltres no hem berenat encara! Esperem que'ns el duguin.

GOLISCH

Jo estich amarat de dalt a baix y tinch la llengua com un sabatot!

VELLA GOLISCH

Aigua!

KLEINEST

Aquí n'hi ha per tothom... (*tots beuen; uns a morro, altres ab les mans o ab el sombrero, altres ab vasos petits y ampolles. No se sent rès més que el xarrupar y el respir de satisfacció dels que beuen*)

TON (*aixecantse*)

L'aigua es bona, però la cervesa fora millor!

JOAN

Un gotet de canya s'hi posaria bé!

GOLISCH

L'August ens n'hauria de convidar!

VELLA GOLISCH

Valdria més que'ns convidés a la boda.

GOLISCH

Ja ho crech. T'ots hi anirem a bodes. El xicot es prou generós.

TON

Jo no hi vindré pas. No us donarà més que aigua per beure, y d'això ja'n tinch prou aquí a la font. Potser s'allargarà fins a una tassa de tila.

JOAN

Sí, però se diràn oracions y's cantaràn salms, y potser hi haurà un Pastor que'ns farà resar el rosari!

TON

O les set pregaries! Això no m'agradaria perque ja no me'n recordo!

KLEINEST

Nois, deixeu en pau a l'August! Donchs jo dich que si tingués una filla no voldria per mí altre gendre. És entés ab les seves coses! És molt iestrut! (*els treballadors, sentats, han fet rodona y s'han posat a berenar; cafè ab pots de llauna y grans llesques de pa que tallen ab ganivets*)

VELLA GOLISCH

Ara passa la Rosa Bernd per detràs de la obra nova.

GOLISCH

Mireu còm salta!

KLEINEST

Porta un cos blanch fluix y les faldilles li arrossequen per darrera. Aquet dematí jo l'he vista a dalt del carro que traginava un armari cap a la casa nova. És una xicota forta y que sab portar bé una casa.

JOAN

Si jo ho tingués tan bé com l'August, per la meva ànima, vos dich, nois, que no'm veu-

rien a suar per aquí fòra. Me dedicaria a fer la vida d'hermità.

GOLISCH

Un home s'ha de saber entendre. Això dona.

TON

Quant penso lo just que vaig de butxaca y lo que fan pagar ells de escriure quatre lletres... guanyen un dineral escrivint cartes... la proba la teniu aquí. Per això ell se pot casar ab una dòna guapa. (*Rosa arriba. Porta el brenar per l'August y el vell Bernd, en un cistell*).

ROSA

Bon profit tothom!

GENT

Bon profit! Bon profit! Moltes gracies!

GOLISCH

Tu deixes decandir al teu estimat, Rosa!

ROSA (*desembrassant el cistell*)

Ca! Això no es rès.

TON

Engrèixal forsa, Rosa, que els sechs no van bè.

GOLISCH

Si, si; ja pot fer, que sech l'haurà de rose gar.

BERND

Ahont eres que has tardat tant? Fa mitja hora que esperem!

AUGUST (*un xich enfadat*)

Y hauríam acabat de brenar abans de que vingués tota aquesta gent si haguessis vingut a l'hora.

VELLA GOLISCH

Ja't renya? Noya, no'n fassis cas!

ROSA

Quí rondina? L'August no m'ha renyat may!

VELLA GOLISCH

Però si ho fes, jo't dich que no'n fassis cas.

TON

Ara al principi no rondina: massa que ho farà després.

ROSA

No'n tinch cap mica de por.

GOLISCH

Donchs, ja us torneu a fer ara?

ROSA

Y ara! sempre ens hem avingut, oy August? *(li fa un petò. Grans rialles entre la gent).* Per què rieu? Es aixís!

GOLISCH

No... es que a mi m'havía semblat... jo'm creya que tu no volíes...

KLEINEST

No vinguis ab murmuracions.

GRAN MAGD *(ràpit)*

No, no, jo puch assegurarho! Ho sé del cert. Voleu que us ho digui?

BERND *(sombriu però ab calma)*

Cúidat de tu, ganassa!

KLEINEST

Ben dit! Cúidat de tu. El pare Bernd no vol bromes.

ROSA

Deixèula estar! No ho diu pas ab malícia!

KLEINEST *(encenent la pipa)*

Té el posat de manso com un moltó, però no el feu pas alterar perque allavors hi vol la seva. Quan feya d'hostaler ja cal que vigilessin

les minyones que tenia al seu servey. N'hauria fet córrer deu com tu. Y de xicots y promesos ni l'ombra'n volia veure.

GRAND MAGD

Quí parla de xicots y promesos?

KLEINEST

Pregúntaho al maquinista Streckmann.

GRAN MAGD (*roja de cara*)

Si, pregunteu al bisbe si voleu! (*rialles Streckmann vé polsós de la màquina de batre y està un xich exilat per haver begut*).

STRECKMANN

Què dèyeu del maquinista Streckmann! Aquí el teniu! Bon dia! Bon profit tots plegats!

VELLA GOLISCH

Si del llop se parla aprop surt!

STRECKMANN

Y les velles se desvetllen en la cova! (*Se treu la gorra engalonada y s'aixuga el suor del front. Ay, nois, no puch més. Això atropella! Ab una mica més hi deixaria els ossos. Bon dia, August. Bon dia, Roseta. Bon dia, pare Bernd... Per Deu! Ni contesta...*

TON

Dèixals estar, ells ja s'entenen.

STRECKMANN.

Deu protegeix als seus, encara que dormin! Nosaltres per més que ens matèm no arribarem enlloch. (*S'assenta entre Kleinest y Ton y dona la seva ampolla d'aiguardent a Ton*). Fèsla corre, que passi!

VELLA GOLISCH

Tu si que te'n pots ben riure, Streckmann! No sé de què't queixes! Guanyes una bona setmanada y no tens més que estarte al peu de la màquina!

STRECKMANN

Cap cigrany! Tórnahi! Ves ab que surt ara!
No'n feu cas! què sab una vella d'aquestes
coses! y després que pateixi o no...

GOLISCH

Si, pateix molt l'Streckmann!

STRECKMANN

Més que no us penseu. Quan soch a la
feina allà a les terres, puch ben dirvos molt so-
vint no sé si es al ventre o al cor... tinch com
un mareig... No sé... Jo crech que m'hauria
de cuidar! Tu, Petita, tu'm podrías curar si
volguessis!

PETITA MAGD

Te parteixo la pedra esmoladora per l'es-
quena si t'acostes.

GOLISCH

Sempre's queixa aquest y quan veu faldi-
lles, se li obren els ulls com unes taronges;
això quan no s'emporta alguna dòna ab ell.
(*tothom riu*).

STRECKMANN

Rieu, animals! Això us fa riure? Jo us
dich, donchs, que a mi no'm fa riure gens!
(*fent el pessa*) Soch capàs de ferme tallar un
bras per la máquina, de ferme aixafar per les
rodes. Tu, Petita, pègam, mátam. No't diré
rès.

JOAN

Podrías calar foch a un paller y tirarhi a
dins.

STRECKMANN

Com hi ha mon! De foch no me'n falta...
L'August sí que es un home felís...

AUGUST

Que sigui felís o desgraciat a ningú més
que a mi deu atànyer.

STRECKMANN

Què t'he fet jo? No se't pot dir rès a tu.

AUGUST

Jo cerco el meu camí allà ahont els altres ne fugen.

STRECKMANN

(*se'l mira un rato provocatiu, mes totseguit li ofereix l'ampolla que haurá donat el vol y la torna a tenir a les mans*). Alégrat home! No estiguis tant trist! (*a Rosa*) No'm miris tu; ho tens privat. (*s'aixeca*) Me'n vaig! No vuy estarhi entremitg!...

ROSA

Tant me fa que't quedis com que ten vagis!

VELLA GOLISCH (*crident a Streckmann*)

Streckmann! Y donchs qué hi ha hagut de nou, després d'allò de fa tres setmanes, aprop la máquina de batre? No'n surtirá res de nou d'allò? (*tots s'aixequen*).

STRECKMANN

Allò ja ha passat! Ja no me'n recordo.

VELLA GOLISCH

Segons diuen ho vas fer fort.

KLEINEST

Alerta ab l'enrahonar vosaltres...

VELLA GOLISCH

Maymés sortirà de tos llavis una cosa tant ben xafada.

STRECKMANN (*torna*)

Lo que jo vaig dir ho faré. No vuy deixar cap ánima tranquila, y ja n'hi ha prou. No parlo més. (*se'n va*).

VELLA GOLISCH

Es més fàcil no dir rès, oy?

STRECKMANN

(*torna; parlant resolut, però contenintse*)
 No, no diré res. No'm deixo agafar aixís jo...
 Mira, si vols saber alguna cosa, pregúntaho al
 August o al pare Bernd.

BERND

Què hi ha? Què es lo que heu de saber?

VELLA GOLISCH

Quan vàren anar a casa den Flamm, la pri-
 mera vegada, us recordeu quan hi anàveu?
 L'Streckmann va cridarvos una cosa...

KLEINEST

Gracies a Deu que desbotes!

VELLA GOLISCH

Per què no? Això son coses que no s'han
 pas d'amagar. La Roseta hi anava de bon
 grat o... es que no hi volía saber rés?

BERND

Deu ens perdoni els pecats a tots plegats!
 Us torno a preguntar, per qué no'ns podeu
 deixar en pau. Vos hem fet algún mal, tal ve-
 gada?

GOLISCH

Nosaltres tampoch fem cap mal a ningú.

ROSA

Si jo hagués volgut o hagués deixat de vol-
 guer, vosaltres què tindríeu més? Ara ho vuy
 y prou. No se'n ha de parlar més.

KLEINEST

Ben dit, Roseta. Ben xafat.

AUGUST

(*fins ara ha llegit abstret el Nou Testament.*
El tanca y s'aixeca.) Anem, pare Bernd! Tor-
 nensen al treball!

JOAN

Això sotragueja més els ossos que maste-
 gar oracions y apagar ciris.

TON

Y això encara no es rès. Més pitjor quan serà casat, que patirà del pit. Una dòna com la Roseta ha de tirar quisabla! (*Rialles.*)

STRECKMANN

Oh sí! Jo ho deya també! (*torna a la rodona.*) Y més. Vaig a posarvos una endevinalla. Voleu? Les aigües manses son profundes, no us ne ficu. No deuen ferne sagnar les ferides recents, perque sempre es pitjor.

VELLA GOLISCH

Què dius? Ahont es la ferida y la sanch de que parles?

BERND

Deu volguer dir que ha begut vi vermell!

STRECKMANN

Jo faig la meva vía. Adeu. Estich molt bo. Adeu, pare Bernd; adeu, August; adeu, Roseta. (*A August.*) Qué tens? August, no hi juguís ab això. Jo t'ho dich! Vosaltres ja no'm veureu més. Però tu... tu'm deuríes més aviat agrahiment. Sempre has sigut aturat. Jo sempre he tirat la cosa cap al teu cantò. Jo l'he untada y ara va llisa dret cap a tu. (*Se'n va.*)

ROSA (*violent y enérgica*)

Dèixal parlar, August; no'n fassis cas.

KLEINEST

Ve en Flamm. (*Se mira el rellotje.*) Ha passat ja mitja hora. (*Se sent el pito de la locomóvil.*)

JOAN

Tornemhi, ja xiula. (*Els treballadors y les dònes surten corrents. Queden solament Rosa, August y Bernd.*)

BERND

Això es Sodoma y Gomorra! Què té l' Streckmann, què porta de cap? Dignes, Rosa, ho entens tu?

ROSA

No, perquè tinc altres coses a fer y a pensar millor que aquesta. (*Fent una carícia a l'August.*) Oy, August? Això son ximpleres. deixemho. Nosaltres, d'aquí a sis setmanes ja serem casats. (*Fica el resto del brenar al cistell.*)

AUGUST

Torna això y vina ab nosaltres.

ROSA

Haig de rentar, cusir y endressar mil coses. No tindrè temps.

BERND

A les set vindrem a sopar. (*Se'n va.*)

AUGUST (*abans d'anarsen, sever*)

M'ets fidel, Rosa?

ROSA

Sí, t'soch fidel. (*August se'n va. Queda Rosa sola. Se sent la màquina de batre y al lluny se prepara una tempesta. Després de recullir els restos del brenar se posa el cistell al bras y sembla observar quelcom al lluny y queda com encantada. De sobte, determinantse, pren el mocador del cap y se'n va. Abans de desapareixe entra en Flamm y la crida.*)

FLAMM

Rosa! No te'n vagis! Mala negada! (*Rosa s'atura sense girarse*) Dònam beure. No'm me-reixo un vas d'aigua?

ROSA

Allà n'hi ha d'aigua!

FLAMM

Ja ho he vist, però no vuy beure jo com les vaques. No tens una tassa dintre'l cistell? (*Rosa regira el cistell.*) Qualsevol cosa! Un pot! També va bé per beure un pot de llaunal (*Li dona el pot de cafè sempre ab la cara girada.*) Está bé. Sigues un xich més amable, Rosa!

Vols molestarte una mica? (*Rosa va a la font, nateja el pot, l'omple d'aigua y el deixa prop de la font. S'aixeca y espera donant l'esquena a Flamm*). No, no, Rosa, aixís no ho vuy. Aixís se fa entre gitanos y jo no m'hi faig ab gitanos. Per alguna cosa soch en Cristófol Flamm. Vols servirme el beure o no? Veyam! a la una, a les dugues, a les tres y... prou. Ara una altre vegada y... No m'ho fassis tornar a dir. (*Rosa ha anat a la font, pren el pot y'l presenta a Flamm, però sempre ab la cara girada*). Aixís. Espérat, espérat. Encara no es això!

ROSA

Però si no ha de fer més que pèndrel.

FLAMM

Dòna, que vols que ,cepti ofert d'aquesta manera?

ROSA (*gira la cara contra la seva voluntat*)

Vaja!...

FLAMM

Aixís; ara dòna! (*com si estigués distret y com si fos únicament per aguantar el pot, agafa les mans de Rosa y beu. El moviment del pot li fa aixecar el cap y aplegar els genolls*). Ah, moltes gracies, Rosa. Dièxam anar dòna!

ROSA (*estreba per deixarse anar de la mà*)

Oh, no. Deixi anar vostè, senyor Flamm!

FLAMM

Ah! Això't pensaves? Ara que per fi't tinch, te penses que't deixaré anar? No, noya, no, no es tan fácil com te penses escaparte. No pot ser. No ho probis que no'n sortirás. Míram bé. Jo soch sempre el mateix. Aixís! Cara a cara! Ho sé! Ho sé tot. No m'ho diguis. Punt per punt ho he sapigut! He parlat ab l'administrador Steckel y m'ho ha contat tot. Que ja ho teníeu tot arreglat. Gracies a Deu que ja no hi entrevinch ab això, d'arreglar parelles.

He sapigut també el día del enterro... Nom de Deu, la boda volia dir jo. Jo he reflexionat molt sobre això. Rosa això es un acte molt serio. Jo no tindria valor per empassàrmel aquest trago, Rosa!

ROSA

Jo no dech estarme aquí ab un home, senyor Flamm!

FLAMM

Tu deus quedartih. Que tinguis o no el dret de-estarte aquí ab mi m'es completament igual. Si el destí ja está trassat, no es cap rahó perque no'ns poguem dir adeu. No's planta aixís tant fredament la gent a la porta. No. Això no's fá, Rosa. Què t'he fet jo? Tens alguna cosa per tirarme en cara?

ROSA (*movent el cap enérgicament, baix*)

No, rès, senyor Flamm!

FLAMM

Res? De debó? (*Rosa, mou el cap negativamente*). Això'm satisfà! Ja m'ho creya aixís! D'aquesta manera no hi haurá entre nosaltres cap recort trist! Ah, Rosa, aquest haurá sigut el bon temps per nosaltres!

ROSA

Vostè deu tornar ab la seva muller...

FLAMM

No'm vinguis ab sermons! Y que ha passat depressa aquest bon temps! Y ara, qué 'n queda?

ROSA

Vostè ha de ser bó ab la seva muller. senyor Flamm... Es un àngel; ella m'ha salvat.

FLAMM

Que sigui bó ab la meva dòna? Però si ho soch sempre. Anem molt bé ella y jo. Però dí-

guem, Roseta... Vina aquí... sota la perera... y cóntamho. Què t'ha dit? De què t'ha salvat? Sempre'm parla de tu ab indirectes sense que may pugui ferli dir rès de precís. Jo, com comprendràs, no goso a preguntarli, y al cap davall, acabo per no entèndrela de rès.

ROSA

Senyor Cristòfol, senyor Flamm. No. Jo no puch sentarme allà sota. Això no condueix a rès. Ara ja està tot passat. Fora. Ja està acabat. Jo sé que Deu me perdonarà els pecats, que no els carregarà al fill que no hi té cap culpa.

FLAMM

(*referintse al soroll que se sent de la màquina de batre*) Malehit soroll! No'm deixa sentir rès! Que Rosa? Per què no vols sentarte? No't tocaré. Ni't faré rès. Paraula d'honor, Rosa! Explicam, què ha passat. Digamho tot. Ja pots tenir confiança ab mí!

ROSA

Però... sí... ja ho he dit tot... No se rès més. Un cop sigui casada, allavors si vol, ho pot preguntar a la seva senyora. Potser allavors li dirà. Jo encara no ho he dit al August y no'n tinch cap mica de por de dirli. Te tan bon cor y es tan bon cristià! N'estich segura. Me perdonarà. Ara, adeu, Cristòfol, sigui felís! Hi ha encara una gran extensió de vida davant meu per ser fidel treballant molt, purgant els pecats y oblidantho tot.

FLAMM (*té fort la mà de Rosa*)

Rosal Atúrat un moment! Sí, estich conforme ab lo que dius. A la teva boda, Deu sab que no hi vindré. Però això no es obstacle perque reconegui que tens rahò. Però tu no ho sabs, Roseta, lo que t'he estimat! El gust ab que t'he tingut!... Això el diable ho sab! Aquell temps! Aquelles hores! Me torno boig pen-

santhi! Ja desde petiteta m'encisaves quan responies tan graciosa a mes preguntes... Erats tan encantadora!... Jo be n'he conegut prou de dònes quan era a Euswalde, a la academia y durant el servey militar, però fins que't vaig conèixe a tu no vaig saber lo que era esser felís!

ROSA

Jo també, Cristófol. Jo també he sigut felís ab vosté.

FLAMM

Tu ja de petiteta m'estimaves! Tu no te'n recordes... però'm miraves ab uns ulls... Hi pensaràs alguna vegada ab això? Te'n recordaràs d'aquet vell pecador, l'incorretjible Flamm?

ROSA

Sí; hi pensaré! Tinch un recort.

FLAMM

Sí. L'anell ab la pedra petita que vaig donarte. Vindràs a vèurens algunes vegades?

ROSA

No. Això no. Me faria mal al cor. No'm vuy martiritzar. No cal pensarhi. Jo m'enterraré a casa, y no vuy fer més que estimar y treballar. Comenso una nova vida y no vuy recordarme per rès de lo passat. En la terra no si troben mes que necessitats y penes. Ara haig de girar els ulls envers al cel.

FLAMM

Es aquesta la darrera despedida, Rosa?

ROSA

El pare y l'August ja se'n admiren.

FLAMM

Si els peixos de l'aigua s'aixequessin brincant per sobre els jochs no fora menys d'admirar. Tampoch vindràs a veure la meva dòna?

ROSA (*mouvent el cap*)

No tinch valor per mirarli la cara. Potser més enllà... D aquí a deu anys... allavors potser se m'haurá oblidat... Adeu, senyor Flamm!

FLAMM

Ah, Roseta! Si no fos la meva dòna... encara ara .. no m'hi pensaria gens...

ROSA

Ah, si no hi hagués el si «no fos!» Si no fos el pare y l'August, quí sab ahont seria a hores d'ara! Volant pel mon!

FLAMM

Y jo ab tu, Rosa! Allavors podriem darnos les mans lliurement. Aixís... Aixís... (*Li apreta les mans, se miren apassionadament despedintse ab els ulls*). Ara es aixís! Cada hú pel seu cantó! Lo que ha de ser ha de ser. Adeu Roseta! (*se gira resolut y se'n va ab pas ferm sense girarse*).

ROSA

(*seguintlo ab els ulls y sobreposantse ab gran esfors de voluntat*). Lo que ha de ser, ha de ser y prou. (*torna el pot al cistell y's disposa a anàrsen en direcció contraria. Apareix Streckmann*).

STRECKMANN

(*pàlit, descompost, altiu y sombriu*)

Roseta! Rosa Bernd! No'm sents? Altra vegada ab aquest brétol de'n Flamm? Què't deya? Què't volia? No; això no pot anar. No ho aguanto. Un es tant bò com un altre, y jo no hi passo per això!

ROSA

Què diu vostè? Quí es vostè?

STRECKMANN

Quí soch, dius? Bé prou que ho sabs, nom de Deu!

ROSA

Quí es vostè? Jo no'l conech.

STRECKMANN

No'm coneixes? Fés comedia ab qui vulguis però ab mi no.

ROSA

Què vol vostè? Qui es vostè? Què vol vostè de mi?

STRECKMANN

Un rave vuy jo! Sents? No tabalejis!

ROSA

Si no se'n va desseguit, crido.

STRECKMANN

Recòrdat del cirerer; recòrdat del Sant Crist.

ROSA

Mentida! Qui es vostè? Què vol vostè de mi? Si s'acosta crido socors, tan fort com pugui.

STRECKMANN

Noya has perdut l'enteniment!

ROSA

No haig de donarli explicacions! Vostè menteix! Vostè no ha vist rés. Y si no surt totseguit, crido y xisclo y esvaloto tot el poble.

STRECKMANN (*espantat*)

Roseta! Càlmat! Ja me'n vaig! Prou!

ROSA

Però totseguit, m'entens? Fora de d'avant meu.

STRECKMANN

Si, si, totseguit. Per què no? Com sempre! (*fa un gesto com fent veure que la Rosa li fa por*).

ROSA (*ab furia boja*)

Mireulo el miserable! Un deuría guardar-

sen com d'una mala cosa d'una faristela aixís. Fòra, 't dich! Jo no sabria còm dirte el fàstich que'm fas!

STRECKMANN (*se gira pàlit, altiu*).

Què? Què dius? No! Això no pot ser! Què jo't faig fàstich? Donchs per què tant fort m'estrenyies en tos brassos?

ROSA

Jo, en els teus brassos?

STRECKMANN

Què? Ho has oblidat ja?

ROSA

Miserable!

STRECKMANN

Sí. Y home!

ROSA

Brètol! Y què cerques ara venintme al darrera? Quí ets tu? Què he fet jo? Tu t'has penjat als meus talons y m'has perseguit com un gos... y t'has tirat al meu damunt com un gos de presa... Miserable!... Pitjor que un gos de presa!

STRECKMANN

Tu has sigut la qu'has vingut al meu darrera!

ROSA

Què?

STRECKMANN

Tu que vas venir a casa meva a remoure el toch que'm crema!

ROSA

Y tu...

STRECKMANN

Què jo?

ROSA

Y tu?... Y tu?...

STRECKMANN

Jo no he sigut may escrupulós!

ROSA

Streckmann! Oh, com no vas morirte! Escolta! Pensa ab el teu últim instant! Què has de compareixe un día davant del tribunal de Deu! Si jo he vingut a tu be ho sabs per què. Vas ferme por per l'August. Jo te vaig pregar de genolls y tu no vas tenir pietat de mi. Vas cometre un crim y Nostre Senyor te'n demanarà compte.

STRECKMANN

Bé, escolta, d'això ja me'n encarrego!

ROSA

Brétol! T'escupiría a la cara!

STRECKMANN

Recòrdat del cirerer, recòrdat del Sant Crist.

ROSA

Tu vas jurarme que no'n parlaríes may més d'això! Ho vas jurar per la salut de la teva ànima ab la teva mà extesa damunt la creu. Y ara tornes a perseguirme? Què vols?

STRECKMANN

Jo valch tant com en Flamm. Per què hi tornes ab ell?

ROSA

Y si aixís fos, què se te'n donaría a tu?

STRECKMANN

Això ja ho veurem.

ROSA

Tu m'has forsat! Tu m'has perdut! Com una au de rapinya vas caure sobre meu! Jo prou volía fugir, mes tu vas esqueixarme les robes! Vas clavarme les urpes a la carn! Jo volía sortir! Tu vas tancarme la porta! Alló fou

una infamia, un crim... (Bernd y August venen un detrás del altre. Després d'ells, Kleinst, Gölisch y els altres treballadors.)

BERND (encarantse ab Streckmann)

Què hi ha? Què passa? Què li has fet?

AUGUST

(separant a Bernd y posantse davant d' Streckmann.) Jo, pare! Digues. Què li has fet a la Rosa?

STRECKMANN

Res.

BERND

(posantse de nou davant d' Streckmann) Qué li has fet a la noya?

STRECKMANN

Res.

AUGUST (posantse davant)

Digues, què li has fet?

STRECKMANN

Res! Ves al diable!

AUGUST

O dius tot seguit què li has fet o...

STRECKMANN

O què? Què vol dir aquest o... Fora aquestes mans... Arrri!

KLEINEST (proba de separarlos)

Eh! Prou!

STRECKMANN

Treu les mans! Au!

BERND

Respòn o si no...

AUGUST

Què li has fet a la noya?

STRECKMANN

(prés d'una por soblada, fuig corrent cap a la perera y crida:) Socors!

AUGUST

Què li has fet a la Rosa! Eh? Contesta! Ho vuy saber! (*S'ha després dels altres que l'aguantaven y's planta davant de l'Streckmann*)

STRECKMANN

(*s'adelanta y li clava cop de puny a la cara.*)
Aquesta es la meva contesta. Això es lo que jo li he fet!

KLEINEST

Streckmann!

VELLA GOLISCH

Aguanteu al August que cau!

GRAN MAGD

(*aguantant a l'August que tambaleja*)
August!

BERND

(*sense reparar en August, a Streckmann*) Tu donaràs compte d'això y de tot lo passat davant del jutje.

STRECKMANN

La porqueria se veurà! Per culpa d'una qualsevol cosa, que ha dormit ab tothom. (*Se'n va.*)

BERND

Què diu? Què ha dit?

KLEINEST

(*Que ab Golisch, la Grand Magd. Joan y la vella Golisch junts sostenen al August desvanecut.*) Ha ben perdut l'ull.

VELLA GOLISCH

Pare Bernd, l'August està molt mal parat.

KLEINEST

Té una forsa com un brau!

BERND

Què? Oh Senyor Deu meu! August!

AUGUST

Ay el cap! L'ull!

BERND

Rosa, porta aigua!

VELLA GOLISCH

Quína desgracia!

BERND

Rosa, porta aigua, no'm sents?

GOLISCH

Això li costarà ben bé un any de pressó.

ROSA

*(apoch apoch com si acabés de despertar-se.)*Ell deya... ell deya... Què? Què voleu? Sí...
Jo tindrè una nina per Nadal!PETIT MAGD *(a Rosa)*

Rosa! Què somies?

ROSA

... Això no's pot dir a ningú!... No, Peti-
ta, no. No més poden dirho les que tenen
mare ..

TELÓ

ACTE QUART

Mateixa habitació de casa en Flamm com en el segon acte. Un dissapte a la tarde a principis del mes de Setembre. Al escriptori hi ha en Flamm regirant comptes. No lluny de la porta del vestibul Streckmann está dret.

FLAMM

Aixís, donchs, vos haig de donar doscents sis marks trenta pfenicks.

STRECKMANN

Sí, senyor Flamm!

FLAMM

Què hi ha hagut a la màquina? Ha estat parada tot un matí.

STRECKMANN

Rès. Había acabat el terme. La màquina ha estat sempre bé.

FLAMM

Era el día de... de alló ab en Keil?

STRECKMANN

Sí: y ara en Bernd m'acusa per haber difamat la seva filla.

FLAMM

(*pren un cabasset de diners y els compta damunt de la taula*). Aquí hi ha doscents sis marcks, cinquanta penicks. Sobren vint penicks.

STRECKMANN

(*pren els diners y deixa 20 penicks a la taula*). Aixís, donchs, senyor Flamm, no tornaré fins per'llá a mitjos de Desembre.

FLAMM

Sí, uns dos dies! Diguem... a comensaments de Desembre. Faré desembrassar els granés de dalt.

STRECKMANN

A primers de Desembre, si li sembla, douchs, senyor Flamm. Adeu!

FLAMM

Adeu Streckmann! Digueu! Y del vostre assumpto que hi ha? Què'n resultarà?

STRECKMANN (*s'atura y arronsa les espatlles*)

No gran cosa, senyor Flamm!

FLAMM

Per què?

STRECKMANN

Finalment se veurà que tinch rahò.

FLAMM

Vés com s'embolica un no rès moltes vegades! Còm va ser que us abrahonessiu?

STRECKMANN

Encara no he poput donarmen compte! Jo estava allavors... no sé còm... que no he pogut recordarmen.

FLAMM

L'enquadernador sembla un home pacífich.

STRECKMANN

Ja feya dies que'm venía punxant! Però aquell día fou una cosa fora-de mida! Només sé que's van tirar sobre meu com dugues feres, y la veritat jo'm creya que m'hi anava la vida. Sí no ho hagués cregut aixís, no hauria pegat tant fort.

FLAMM

Y l'ull no ha sigut possible salvarlo?

STRECKMANN

No... y ho sento molt... però en fi, no té remey. Jo no hi tinch cap culpa.

FLAMM

Son assumptes aquets que son dolents ja de

sí y quan s'hi fica la justícia, encara es pitjor.
A mí qui'm fa més pena es la noya.

STRECKMANN

A mí també. Me dol a l'ànima. Crèguiho!
Y de lo que diuen que vaig dir jo no me'nre-
cordo. Y de l'August tampoch ne tinh rès que
dir. Jo la veritat, no ho entench.

FLAMM

Hauríeu d'anar a trobar al vell Bernd. Si
haveu ofès a la filla sense saberho podeu molt
fàcilment retirar les paraules. Es ben sensill.

STRECKMANN

Això es cosa seva. Si ell sapigués lo que li
convé ja retiraria la acusació. Hi hauria d'haver
algú que li digués al pare Bernd que no fá ab
això gens de favor a la noya. Vetoaquí. Adeu,
senyor Flamm.

FLAMM

Adeu. (*Streckmann se'n va Flamm, sol, que-
da molt enutjat*). Y que a un brétol aixís, no se
li puga torce el coll. (*Senyora Flamm surt de
dintre el quarto de cassa, avisada per la cam-
brera*).

SRA. FLAMM

Què tens, què rondines, Flamm? (*Fa una
senyal y la cambrera se'n vá*). T'han donat al-
gún disgust!

FLAMM

Sí. Gracies a Deu que ja se'n ha anat.

SRA. FLAMM

No era l'Streckmann?

FLAMM

Si; era l'Streckmann, el guapo, l'hermós
Streckmann!

SRA. FLAMM

Y còm li va l'assumpte?... No heu parlat de
lo d'en Keil?

FLAMM (*gratantse el cap*)

Tinch de passar comptes, ara!

SRA. FLAMM

Te destorbo potser, Cristófol?

FLAMM

No! Però dèixem estar ara!

SRA. FLAMM

Si tu no vols parlar, ja faré que algú altre parli per tu. (*calla ab intenció*).

FLAMM (*irritat*)

Cristo'm valga! No sé que'm deté per engegarli una perdigonada a aquest miserable. Li estaria bé, com hi ha mon!

SRA. FLAMM

Me fas por; Cristófol; no parlis aixís!

FLAMM

No puch ferhi més! Això m'espanta a mí mateix... És tant corrent entre'ls homes, el no donar importància a certs actes que constitueixen verdaderes infamies que jo mateix, moltes vegades me'n sento horroritzat. Hi passem tant de lleuger per damunt d'aquets actes! Se poden digerir pedres fogueres, però una baixesa com aquesta, no; de cap manera's pot deixar passar.

SRA. FLAMM

Però què es lo que't fa posar tant rabiós?

FLAMM (*tornantse a posar a escriure*)

Jo parlo en general.

SRA. FLAMM

Me creya que parlaves per l'Streckmann! Creuríes, Cristófol, que no m'ho puch treure del cap tot això? Quan te vingui bé, n'hauríem de parlar llargament de tota aquesta cosa.

FLAMM

Ab mí? Jo no n'haig de fer rès de l'Streckmann!

SRA. FLAMM

No, si no's tracta de l'Streckmann, jo parlo pel pare Bernd y la Roseta! Pensa que es un cas terrible per la pobra noya. Si jo no estigués clavada aquí a la cadira, dies ha que hauria anat a véurela. Ara no vé may.

FLAMM

Tu? A casa la Rosa? Què hi vols anar a fer?

SRA. FLAMM

Escolta, Cristófol. La Rosa no es cap extraña per nosaltres. Hem de veure donchs, què s'hi pot fer. Hem de mirar d'ajudarla.

FLAMM

Ca, dòna! Però si vols, fes lo que't sembli! Jo no crech que adelantis rès.

SRA. FLAMM

Per què, Cristófol, per què creus això?

FLAMM

Perque es delicat ficarse en coses d'altre y després, pel treball, un no hi vá a cercar més que disgustos y ingratis.

SRA. FLAMM

Encara que aixís fos. Un disgust se deu saber aguantar y la ingratitude es la paga del mon. Y per lo que toca a Rosa Bernd, no sé per què, però li he posat tant carinyo que sempre l'he mirada com si fos filla meva. T'enrecordes, Cristófol? La seva mare vivia ab nosaltres a casa, després quan se va morir el nostre fill, encara'm sembla que la veig davant la tomba plorant, més morta que viva. Ningú més, fora tu y jo, va sentir tant desconsol.

FLAMM

Si, es possible. Però què? Què vols fer?
Què vols dir ab això?

SRA. FLAMM

Ay! estich molt neguitosa avuy!

FLAMM

Per què?

SRA. FLAMM

Per rès. Jo ja sabs que no'm fico may per
rès en les teves coses; però ara... jo voldria sa-
ber... Dígues. Què tens d'un quant temps
a aquesta part?

FLAMM

Jo? Pensava que parlaves de la Rosa?

SRA. FLAMM

Ara vuy parlar de tu.

FLAMM

No, dòna; estalviat aquesta pena. No te'n
ocupis de mi.

SRA. FLAMM

Fa de molt bon dir això. Però quan una
està sentada tot el día com jo, sense poguer fer
rès y viu aprop seu un home que està sempre
neguitós, que a les nits no pot dormir y el sent
remoures y aquest home per etzart es el meu
marit, una fa els seus pensaments.

FLAMM

Fuig, dòna, qu'ets boja! Me faràs riure de
bona gana. Que'm sents remoure y no sé què
més? No, dòna. No soch cap criatura!

SRA. FLAMM

No, Cristòfol! No'm contestes a lo que't
dich.

FLAMM

Donchs què vols dir ab això? Què vols?
Vols marejarme? Vols que me'n vagi? No po-
dies comensar millor per lograrho!

SRA. FLAMM

Jo estich en lo mateix, tu m'amagues alguna cosa!

FLAMM (*aixecant les espatlles*)

Si aixís ho creus! .. Què es lo que t'haig d'amagar? Tu ja'm coneixes. Be prou que'm coneixes... No t'haig de dir pas lo que't tinch d'amagar. Ja sabs com soch. Encara que s'hi posés tot el mon no'm farien dir una paraula més enllà del altre. (*fa petar els dits*) Cada hù ne té prou ab els seus disgustos. Ahir mateix vaig despatxar a un parcer. Ans d'ahir vaig treure a puntades de peu a un mosso de la fassina. Y després, dòna, ab la vida que jo porto aquí, n'hi ha per agafar «splin» al home més corrent.

SRA. FLAMM

Cerca distraccions. Ves a ciutat.

FLAMM

A què fer? A jugar a cartes al Casino? A ferla petar ab el senyor Jutje? Deu me'n guard! Si no fos la mica de cassa que tinch per aquí a la vora que'm fa sortir ab la escopeta al coll, ho pots ben creure, tant m'estimaría no viure.

SRA. FLAMM

Ho veus com jo tinch rahó? Tu estàs cambiat per complert!

FLAMM

Jo, cambiat?

SRA. FLAMM

No eres pas aixís dos mesos endarrera. Sempre't divertíes: ara, anant a cassar aucells, ara dissecantlos, ara fent botànica, ara arrançant les coleccions... y cantaves... cantaves d'un gust tot el día que era una alegría el véuret. Ara, ja't dich jo que has ben cambiat!

FLAMM

Si al menos ens hagués quedat el nostre fill!

SRA. FLAMM

Què't sembla, Cristòfol, si preniem un nen y l'adoptàvem?

FLAMM

Ara? Un nen? No, dòna. No podria. Abans no vas volguerho fer. Avuy per mi ja es massa tart.

SRA. FLAMM

Si; ho comprench. A mi també. de moment, tant sols aquesta idea'm semblava una traició. Una traició contra el nostre petit Carles. Me semblava... no sé com dirho, com si l'acabèssim de treure fora de casa, de la seva cadireta, del seu llitet y adhuch... dels nostres cors. Y a més, tu pots pensar, ahont trobarla una criatura, perque un pugui creurers estar content de tenirla? Si, està be. Per ara no'ns preocupem d'això! Parlem de la Roseta altra vegada. Tu sabs, Flamm, lo què li passa?...

FLAMM

Y be... si... Per què no? 'L Streckmann ha tacat la seva conducta y el pare Bernd l'ha portat a cal Jutje, lo que per altra part es una tonteria: aquestes coses sempre recauen en perjudici de la dòna.

SRA. FLAMM

Jo li he escrit dugues o tres cartes a la Rosa perque'm vingui a veure. Desenganyat, la seva situació es molt compromesa, y la pobre no deu saber ahont té el cap!

FLAMM

Per què?

SRA. FLAMM

Hi ha quelcom de veritat en lo de Streckmann.

FLAMM (*sorprés, mitg tonto*)

Què dius ara? Dòna, explicat més clar.

SRA. FLAMM

No t'esveris, Cristòfol, encara! Jo no t'en havia dit res, perquè sé que no les prens en broma aquestes coses. Te'n recordes d'aquella minyoneta que per un cas semblant punt en blanch la vas treure de casa y vas bastonejar al guarda rural? Ja fa temps que la Roseta va confessarmho tot; uns dos mesos potser. Veus ara, no's tracta ja d'ella sola. Hi ha un altra vida que reclama nostra ajuda, un altre ser... càllatho això, sents, Flamm?... M'has entés? M'entens?

FLAMM (*soblat, oprimit*)

No... Ben bé... No del tot... Veus, dòna, jo... jo... devegades... veus, per exemple... aquí, devegades, com ara... me pujen les sanchs aixís, al cap, y estich com tonto. Y això... molesta... me pega de sobte... es com un mareig. Però no, no fa res. Es aire lo que'm cal. Molt aire... No es res dòna, no t'inquietis.

SRA. FLAMM

Què fas ab la cartuxera, ahont vas?

FLAMM

Rès, rès absolutament. Què vols que fassi? (*deixa la cartuxera que havia prés inconscientment*) Un no sab res. Un viu tan isolat en el seu cau, que, tot d'una, al enterarse de certes coses, queda com si fos d'un altre mon.

SRA. FLAMM (*sospitant*)

Diguem, Cristòfol, que vol dir tot això?

FLAMM

Rés dòna, rés absolutament. Rés de particular. Veus? ja torno a estar serenat, ja estich millor. Però veus, devegades, me fa estar anguniós el pensament que tinch de que en el mon... rés hi ha segur... que la vida s'escorre vorejant precipicis que un no pot veure y perilla a cada moment d'estimbarshi.

SRA. FLAMM

Es extrany tot això que dius. (*truquen a la porta*) Quí truca? Entreu.

AUGUST (*desde fora*)

Soch jo, senyora Flamm. (*Flamm se'n va depressa al quarto de cassa*)

SRA. FLAMM

Ah, es vosté, senyor Keil? Ja pot entrar. (*August entra Més pàlit que abans, més extenuat; porta ulleres fosques; a l ull esquerra hi porta una vena negra*).

AUGUST

Dispensi, senyora. Bon día, senyora Flamm!

SRA. FLAMM

Bon día, senyor Keil!

AUGUST

La meva promesa te una citació a casa'l jutge, y ara hi es, sino ella mateixa hauria vingut. Potser vindrà més tart.

SRA. FLAMM

Fa temps ja que desitjo vèurela. Conti ab quin gust l'espero. Y a vostè còm li va? Segui.

AUGUST

La sabiduría de Deu es infinita y quan a un el posa a proba es precis saber resignarse. Al contrari; un déu alegrarsen. Es per això, senyora Flamm, que al preguntarme vostè com va, puch contestarli sempre: Bé. Això encara que m'arribessin coses pitjors. Allà en la gloria jo n'hauré la recompensa.

SRA. FLAMM (*respirant fadigosament*)

Deu fassi que tingui rahó, senyor Keil. La Rosa ha rebut les meves cartes?

AUGUST

Sí; Me les ha donat totes a llegir y jo li

he dit que no era modo de procedir el seu, que no podia refusar venir a veurela a vostè.

SRA. FLAMM

Haig de confessarli, amich Keil, que'm sorprén molt, sobretot després dels últims aconteixements, que no m'hagi vingut a veure. Ella sab prou que jo m'interesso per les seves penes.

AUGUST

Es que aquets últims dies, la xicota està com atontada. No té culpa per això, senyora Flamm. En primer lloch, no tenia temps, perquè jo necessitava un cuidado extremat y ella se'l va pendre pel seu compte. Deu li pagarà. Després, a més d'això, desde que aquell home tan grollerament la va ultratjar, no gosa a surtir de casa.

SRA. FLAMM

No ho prenc a mal, senyó Keil. Però se troba bé, ella? Què fà? Què diu?

AUGUST

No sé... no sé com dirli... Jo deya... Ella avuy a les onse, había d'anar al Jutjat. Això li es un martiri cada vegada! Avuy m'ha fet agafar por talment, senyora Flamm. Jo'm creya que's tornava boja. Deya unes coses tant rares!... Primerament no hi volia anar de cap manera, després que jo havia d'anarhi ab ella; y després tot d'un plegat, ha fugit com un llamp y cridant que jo no debía anarhi. Molt sovint plora d'un cap de día a l'altre... Naturalment, un al veure això fa els seus penaments.

SRA. FLAMM

Y què pensa, donchs, vostè?

AUGUST

Moltes coses. Primer, que damunt meu hi plana la desgracia. Ella m'ho ha dit moltes

vegades, y jo veig que això li rosega l'ànima. Y després, això que son pare s'ha prèss ab tant pit, ab tant coratje...

SRA. FLAMM

Ara estem entre nos, senyor Kiel... Per què no han de parlar clar? No li ha passat may pel cap a vostè o al pare Bernd, que referent a lo de Streckmann, podría haverhi quelcòm de veritat?

AUGUST

No, no hi he pensat, ni vuy pensarhi

SRA. FLAMM

Ho comprench. Moltes vegades val més fer com els avestrussos que amaguen el cap dintre la sorra per no haver de veure rès. Però el pare Bernd es diferent.

AUGUST

Oh, en quan a n'ell, tant lluny està d'uu pensament semblant... tant segur està de que rès de veritat hi ha en lo de Streckmann, que sense pensarhi més, posaría les dugues mans al toch. No, ell no pot creure jamay en una cosa semblant. El senyor Flamm ha vingut també a veurel per aconsellarli que retirés la demanda.

SRA. FLAMM (*emocionada*)

Quí diu que ha anat a veurel?

AUGUST

El senyor Flamm.

SRA. FLAMM

El meu home?

AUGUST

Si. Ha parlat ab ell molta estona. Miri, jo, es veritat que he perdut un ull, però a mi no'm curará de rès que castiguin a l'Streckmann. Meu es el judici, diu el Senyor. Però al pare

Bernd, no hi ha medi de ferlo desistir. Ell diu: Dèmanaho tot de mí, però d'això rès.

SRA. FLAMM

El meu marit, ha anat a casa en Bernd?

AUGUST

Si, quan va rebre la citació.

SRA. FLAMM

Quína citació?

AUGUST

La citació per compareixe a casa el Jutje.

SRA. FLAMM (*més sorpresa*)

Deu voler dir el pare Bernd?

AUGUST

No, no. La citació que va rebre el senyor Flamm.

SRA. FLAMM

També el meu marit ha sigut citat? Què té que veure ell ab tot això?

AUGUST

Si. També ha sigut citat.

SRA. FLAMM (*fort commoguda*)

Això'm ve de nou. No'n sabia rès. De la seva visita a casa en Bernd, tampoch. . Citat a casa el Jutje... sense dir-mho... si... ja vaig veyent... Ahont tinch l'aigua de Colonia? Està bé, August, ara, vàgissen a casa. Estich una mica no sé com... No estich bé. Me seria molt difícil aconsellarlo, ara. Me sento una formigor als brassos y cames! Vàgissen a casa y esperi. Si vostè estima a la Rosa... en mí té un mirall. Jo puch cantar la mateixa cansò que vostè. Quan se té un marit com el meu, totes les dònes se'l disputen o bé una dòna com ella tots els homes ne son bojós. Contra això no hi ha més remey que la paciència. Ser tolerant, indulgent. Hi ha dotze anys que visch d'aquesta manera, (*se posa la mà als ulls y mi-*

ra separant els dits) y encara avuy quan vuy veure alguna cosa no tinch més que fer aixís.

AUGUST

No. Jo no ho puch creure, senyora Flamm.

SRA. FLAMM

Que vostè ho cregui o no, sempre tornem a lo mateix. Jo faig com vostè també... Jo no ho puch creure, però devem resignarnos a lo que passi. Jo he donat ma paraula a Rosa... Es més fàcil donar que mantenir. En sí, faré tot lo que permetin les meves forces. Adeu. No puch. No puch aconsellarlo com voldria. Que el cel sigui bondados! *(Aquest, comogut, pren la mà de la senyora Flamm. y se'n va silencios. Senyora Flamm, deixa caure el cap damunt l'espatlla de la cadira. mira resignada cap al cel y suspira fort dugues vegades. Entra Flamm molt pàlit, mira de qua d'ull a senyora Flamm, y comensa a xiular lleugerament mentres obra la llibreria y fa veure que cerca quelcóm).* Sí, passi lo que passi, tu xiules ab tot, Flamm... Jo may m'ho hauria cregut de tu! *(Flamm se gira, calla, queda mirantla. arronsa les espatlles, y queda ab posat indiferent. mentres ab senzillés, sense inmutarse com si estigués més meditatiu que avergonyit, mira a terra)* Vosaltres, els homes, tots vos preneu les coses a la lleugera... Veyàm que'n surtirá de tot això?

FLAMM

(ab els mateixos moviments que abans però més febles). No ho sé... Jo no ho sé.—Però vuy contarte lo que ha passat; potser després me jutjaràs ab més benevolencia que ara, de lo contrari... pitjor per tu.

SRA. FLAMM

Una lleugeresa aixís no's pot soportar fredament.

FLAMM

Es que... Lleugeresa no ho ha sigut això. Ara, si t'estimes més que ho sigui...

SRA. FLAMM

Perdre d'aquesta manera el pervindre d'una pobra noya quan jo... tu... tots aquí n'erem responsables, quan se l'ha criada dintre casa nostra mateix, y els seus pares han depositat en nosaltres confiança cega. Oh, n'hi ha per desesperarse!

FLAMM

Estàs llesta?

SRA. FLAMM.

Encara no!

FLAMM

Està bé, puch esperar encara una estona.

SRA. FLAMM

Cristòfol! Recordes, lo que't vaig dir quan vas venir a demanarme per casarte ab mí?

FLAMM

Què?

SRA. FLAMM

Que jo era massa vella per tu. Una dòna pot tenir setse anys menos, però may tres o quatre anys més que un home! M'haguessis cregut allavors!

FLAMM

Vaya unes coses més velles de retreure, ara! No tenim altre cosa de més profit que fer! Jo no hi veig rès... Per lo que toca a la Rosa, jo no'n sabia rès d'aquest fill. Sinó... no sé lo que hauria fet Però ara, què? S'ha de fer quelcòm y es per això que jo volia demanarte, que siguis generosa, que m'escoltis, que'm compreguis. Nosaltres ens créyem tots que casada la Rosa s'hauria acabat tot. Però vetaquí que ara... les coses aixís... Jo, tu sabs molt bé que he vist creixe a la noya, compartir el seu cari

nyo ab el nostre petit Carles. Jo volia protegir-la, ampararla perque no fos desgraciada y després. tot d'una fou com... lo que digué Plató. Havía dugues roses a Faydros, va ficarshi el mal caball per entremitg y... els obstacles desaparegueren. (*Llarch silenci*).

SRA. FLAMM

Tot això, totes aquestes coses apreses son per volguer demostrar que tens rahò. Potser ets tú qui t'has sacrificat per ferla felís... No, Cristòfol, això no té disculpa.

FLAMM

Bé, donchs, no'n parlem més d'això! Pensa, que quan va morir el nostre fill, jo no la volia més a n'ella a casa. Quí la va retenir y amanyagar?

SRA. FLAMM

Aleshores tot era mort al voltant nostre. Per això la retenia. Per lo demès jo no la necessitava.

FLAMM

Y jo, per tu, vaig deixar fer.

SRA. FLAMM

Malaguanyades les llàgrimes que per vosaltres se llensa! Pots estalviar-te els teus discursos, Flamm! (*La cambrera porta el café.*)

MINNA

La Rosa Bernd es a la cuina!

SRA. FLAMM

Vina, noya, fesme corra, trèume d'aquí. (*a Flamm*). Ajúdala. Pots ajudarme a portarme en un recò. A tot arreu hi haurà un reonet per mí. No os vuy destorbar. Ja la pots fer venir.

FLAMM (*a la cambrera ab severitat*)

Digues que s'esperí una mica. (*La cambrera se'n va*). Dóna, escolta; ets tu qui has de parlar ab ella. Jo no puch, tinch lligades les mans.

SRA. FLAMM

Què vols que li digui jo, Flamm?

FLAMM

Tu ho sabs millor que jo, dòna. Tu mateixa deyes fa poch... Ara no siguis dura, eh? Pel cel, tingues pietat! No se la pot deixar aixís!

SRA. FLAMM

No dech tampoch netejarli les sabates, Flamm!

FLAMM

No 's tracta pas d'això, dòna. Ningú t'ho demana que li netejis les sabates. Recòrdat qu'ets tu qui l'has feta venir; tu no pots oblidar en un moment el carinyo y la compassió que t'han mogut a cridarla! Què'm deyes fa poch? Que si se l'abandona es perduda. Donchs bé, si ella cau en la deshonra—jo no soch cap criminal; creus que jo podré viure després? Pènsahi ab això.

SRA. FLAMM

No, Cristòfol, no es que ho mereixis, però què vols que fassi? El cor me sagnal Es per nostra culpa! Està bé. Jo parlaré ab ella, no perque tu m'ho demanes, sino perque es de rahò; però no't figuris ara que jo puch afegir lo que tu has trencat... Vosaltres els homes sou com nens... Jugueu ab tot! (*La cambrera torna a entrar*).

MINNA

La Rosa diu que no's vol esperar més.

SRA. FLAMM

Fèsla entrar. (*Se'n va la cambrera*).

FLAMM

Entesos, donchs, paraula d'honor.

SRA. FLAMM

No la donguis may aquesta paraula, y aixís may hauràs de trencarla. (*Flamm se'n va*).

(*Sra. Flamm suspira y pren el ganxet, després entra Rosa Bernd*).

ROSA

(*vestida de les festes, passada, rostre demacrat y als ulls una brillantó malaltissa*). Senyora, bon dia.

SRA. FLAMM

Seu; bon dia... Bé, Rosa, jo t'he fet venir... de lo que vàrem parlar l'altre vegada tu y jo te'n recordaràs segurament: entremitg han variat algunes coses... baix molts punts de vista... Per aixó he volgut tornarte a parlar. Tu vas dirme allavors, que jo no't podia ajudar, que tu sola volíes passarho tot; avuy comprench clarament el per què volíes prescindir de la meva ajuda. Però que tu sola puguis sortir del pas, com preteníes, això no que no ho veig clar. Acòstat. Pren una tassa de cafè. (*Rosa pren asiento al cayre d'una cadira aprop la taula de cafè*). L'August fa poch era aquí. Rosa, jo al teu puesto temps hà que li hauria dit la vritat! (*Mirantla fixament als ulls*). Ara no tinch ja el dret d'aconsellarte que li diguis?

ROSA

Per què, senyora? Tot això estaria arreglat, tot fora acabat si no hi hagués entremitg aquet criminal, embustero: l'Streckmann.

SRA. FLAMM

Noya, no t'entenç. Còm pots dir tu que diu mentida? No hi ha més que mirarte, se't veu a la vista.

ROSA

Ell ment, ell ment, jo no se rès més.

SRA. FLAMM

Còm vols dir que ment?

ROSA

De totes maneres, no fa més que mentir.

SRA. FLAMM

Veyàm, Rosa. èstàs ben bé ab tu? Què tens davant teu? Recordat que m'ho vas confessar tot. A més, ara sé més que lo que vas dirme, sé lo que vas callarme.

ROSA

(esgarrifantse, tremolant emprò tossuda)

Encara que m matessin, jo no sé rès més.

SRA. FLAMM

Ara me parlas aixís? Aquest es el teu modo de fer? Jo t'había jutjat d'altre manera, Rosa. Suposo que quan t'han prè declaració deus, haver parlat un xich més clar.

ROSA

He dit lo mateix.

SRA. FLAMM

Y ara! Torna en tu, Rosa. No dius més que disbarats. No es possible que devant del jutje hakis desvariejat d'aquest modo. Escolta. Beu un glop de cafè. No tinguis por. No has d'espantarte, no't persegueix ningú y jo no se't menjaré. No t'has portat gaire bé ab mí, això ho has de confessar. Si m'haguessis dit la veritat l'altre vegada, la cosa hauría sigut més senzilla que ara. De tots modos, jo puch assegurar-te... que pots estar tranquila... que estàs a cobert de tota necessitat... Encara que ton pare y l'August t'abandonessin, no us faltarà rès ni a tu ni al teu fill.

ROSA

No sé lo que vol dir, senyora.

SRA. FLAMM

Me sembla que he parlat prou clar. Si no sabs què vuy dir, si ho has oblidat tot, allavors, no tens molt poch enteniment o t'has callat altres coses! Y si es que tens quelcòm amagat, no pot ser d'altre que ab l'Streckmann, y allavors sería ell quí't faría desgraciada!

ROSA (*ferma*)

Ay, no, senyora! Còm pot pensar cosa semblant?... Això may, en nom de Deu!... No, no me'l mereixo aquest judici de vostè... Ah, si fos aquí el petit Carles!... el meu estimat company... (*torsa les mans desesperada davant el retrato del nen.*)

SRA. FLAMM

Rosa! T'ho prego! No remoguis tristos recorts! Y què cambiada estàs ara... sembla impossible que siguis la mateixa.

ROSA

Per què la meva mareta no va endúrsemen! Ella deya sempre que se m'enduria quan se moriria!

SRA. FLAMM

Pensa lo que dius, dòna; què tens?

ROSA

No hi tinch rès jo ab l'Streckmann. Ment el miserable y ha negat el blau del cel.

SRA. FLAMM

Què es lo que ha negat. Ha jurat en fals?

ROSA

Si ha jurat o no, a mi, m'es igual.

SRA. FLAMM

A tu també t'han fet jurar?

ROSA

No ho sé... No soch pas cap dòna dolenta. Hauria sigut un perjuri!... Que August ha perdut el seu ull, això ah!... això no es culpa meva! L'he cuidat de día y nit... Lo que ha patit el pobre! Si hagués estat per culpa meva me podria escupir a la cara. Però, ara som ahont som y una fa tot lo que pot per salvar quelcòm de la desfeta, y en això tothom té de capollà els ossos. (*apareix Flamm*)

FLAMM

Quí't capola els ossos? Sents, qué diu? Nosaltres te volem salvar!

ROSA

Ja es massa tart, ara no pot ser!

FLAMM

Què vol dir això?

ROSA

Rès! No puch esperar més. Jo vuy fer la meva vía.

FLAMM

Quèdat! No't moguis d'aquí!... Ho he sentit tot derrera la porta. Ara vuy saber la vritat de tot lo demés.

ROSA

Jo dich la veritat.

FLAMM

Què hi ha hagut ab l'Streckmann?

ROSA

No hi ha hagut rès entre ell y jo; ell ment.

FLAMM

Ell diu que hi ha hagut quelcòm entre vosaltres?

ROSA

Jo no haig de dir rès més, sino que ell ment.

FLAMM

Ha jurat ell en fals devant del jutje? (*Rosa calla. Flamm mirant fixo y llargament a Rosa*)
Dòna, no m'ho prenguis a mal, perdònem si m pots perdonar. Però d'aquest assumpte no més ne trech net y clar que a mi ja no m'interessa. Me'n puch ben riure; tant se me'ndona!

SRA. FLAMM (*a Rosa*)

Ho has negat tot davant del jutje? (*Rosa calla*):

FLAMM

Jo he dit la veritat de tot. L'Streckmann tampoch ha mentit. No's ment en aquestos casos. El càstich es molt rigorós.

SRA. FLAMM

Y tu, no has dit la veritat? Has jurat en fals? Tu no sabs lo que has fet! Per què has tingut un pensament semblant? Còm t'ha vingut semblant idea?

ROSA (*ferida, crida*)

Vaig donàrmen vergonya!

SRA. FLAMM

Y ara, Rosa...

FLAMM

Llàstima de paraules! Per què has enganyat al jutje?

ROSA

Vaig donàrmen vergonya!! Vaig donàrmen vergonya!

FLAMM

Però, a mi? A la meva dòna? A l'August? Per què ens has enganyat a tots també? Per què ens has fet bobejar a tots? A l'Streckmann també segurament. Y a quí més? Ni ha d'altres encara... Si, noya, si. Tens una historia ben galdosa. Ja ho pots dir que te'n dones vergonya!

ROSA

Ell m'ha perseguit com un gòs.

FLAMM (*rient*)

Vosaltres les dònes sempre ens titlleu de gossos. Jo me'n rento les mans, ara. Feu lo que vulgueu. Tu, fes lo que vulguis; no hi tinch rés que veure jo. (*Rosa mira fixo a Flamm y el desconcerta*).

SRA. FLAMM

Malgrat això, Rosa, queda la cosa tal com

t'he dit Sempre sereu amparats per nosaltres,
tu y el teu fill.

ROSA (*com abans y murmurant mecànicament*)

Vaig donàrmen vergonya! Vaig donàrmen
vergonya!

SRA. FLAMM

Rosa! Sents lo què't dich? (*Rosa fuig cor-
rents*) Rosa! Se n'ha anat!... Que els àngels pre-
guin al cel...

FLAMM

(*fortament conmogut romp en sanglots com-
primit*) Deu m'ho perdoni, dona..., no puch
fer rès més.

TELÓ

ACTE QUINT

Habitació en la petita casa del pare Bernd. Sencillament moblada, de parets grises y un vell envigat emblanquinat. Una porta al fondo dona a la cuina, una altre a la esquerra dona al vestíbul; a la dreta hi ha dugues finestretes; entre aquestes dugues finestretes, una calaixera groga, damunt de la qual hi ha una *lâmpara* de petroli apagada; a la paret damunt de la calaixera, un mirall; al recò esquerra, una llar; en el recò dreta, un sofà forrat de tela cirada; una taula ab tapete y un llum penjat al damunt; sobre el sofà y a la paret, una estampa biblica, «Deixeu venir a mi els noys». Al dessota, fotografies: Bernd en trajo de soldat. Bernd ab la seva dona, etc. A primer terme esquerra, un bufet plé de tasses pintades y objectes de vidre; damunt de la taula, hi ha un Sant Crist, sobre la calaixera una Bíblia. A dalt, sobre la porta d'entrada, penja un quadro al oli «Crist coronat d'espines». Al sòl estores. A les finestres, cortines. Quatre o cinch cadires de fusta groga, colocades al seu lloch. El conjun produeix una impressió d'extremada fredor, però de netedat al mateix temps. Damunt de l'armari, Bíblies y llibres de missa. Al march de fusta que dona al vestíbul hi penja una rama de llaurer benehit.

Son les 7 de la tarde del mateix día que han tingut lloch els aconteixements del quart acte. La porta que dona al vestíbul es oberta, lo mateix que la de la cuina. Es ben fosch. Se sent enrahonament fòra de casa. Després truquen algunes vegades a la finestra. Al cap de poch se sent al dret de la finestra una veu que diu:

UNA VEU

Bernd! No hi ha ningú aquí? Entrarem per la porta del darrera! *(torna a quedar tot en silenci Al cap de poch, se sent obrir la porta del darrera, se senten veus y passos en el vestíbul y apareixen per fi Kleinst y Rosa Bernd. Aquesta visiblement postrada y conduída per en Kleinst.)*

ROSA (*dètil, cansada*)

No hi ha ningú? Tot es fosch!

KLEINEST

Jo no't puch deixar sola, aixís!

ROSA

Per què no, Kleinest? Ara, ja no necessito rès.

KLEINEST

Els altres ho diràn si't falta rès. Fins que vinguin, no't deixaré.

ROSA

No... m'he trobat un xich malament, veritat... Però ara ja estich bé. Aneu. No us necessito més ja.

KLEINEST

No, dòna, no; no estàs be!

ROSA

Sí, sí, pare Kleinest! Moltes mercès! Estich bé. No'm falta rès. Ja estich retornada. Això ja ho he tingut altres vegades, però'm passa tot seguit. No es rès.

KLEINEST

Semblaves com morta detrás les bimague-res. Te recargolaves com un cuch!

ROSA

Aneu, Kleinest, seguíu vostre camí! Jo vaig a encendre el llum y a fer foch... seguíu vostre camí... Ells vindrán desseguida per sopar... Ay, no, Kleinest, Kleinest, estich molt cansada... molt abatuda... ningú ho diría.

KLEINEST

Y encara vols encendre foch? No, dòna, tu has d'anar al llit.

ROSA

Kleinest, seguíu vostre camí, aneu; si el pare... si l'August. . ells no ho han de saber. Sobre tot, eh? Que no ho sàpiguen.

KLEINEST

No, jo no't vuy fer cap mal.

ROSA

Si, si, ja ho sé. Vos heu sigut sempre bó. (*s'ha aixecat de la cadira dreta de la porta ahont s'havia deixat caure al entrar y va a buscar un llum que era penjat a la llar y l'encén*). Ara... ja estich bé per treballar... no necessito rès, pe-deu anàrvosen tranquil.

KLEINEST

Si, si, tu ho dius...

ROSA

Perque es aixís. (*Marta entra ab els brassos nusos y descalsa, ve del camp*). Teniu. Ja hi ha la Marta.

MARTA

Rosa! Ets tú? Hont èrats tot avuy?

ROSA

No sé si ho he somiat; però crech que era a casa del Jutje!

KLEINEST

No, no, ho has somiat, que hi eres a cal Jutje. No deixis de vista a la teva germana, Marta. Espera que vingui el teu pare. No's troba gayre bé.

ROSA

Marta, cuyta! Encén el foch que poguem posarhi aviat les patates. Ahont es el pare?

MARTA

Es al camp d'August.

ROSA

Y l'August?

MARTA

No ho sé pas. Avuy no ha anat al camp.

ROSA

Tens patates novelles?

MARTA

El devantal plé! (*aboca patates prop de la entrada de la cuyna a terra*)

ROSA

Porta un ganivet y un gibrell y comensaré a pelarles. Pòrtaho, jo no puch anarhi.

KLEINEST

Voleu que us fassi algún recado?

ROSA

Ahont?... Al enterramorts, potser? No, no, pare Kleinst, per mí no! Me vaig sentint més bé!

KLEINEST

Donchs, bona nit.

ROSA

Bona nit!

MARTA (*vivament*)

Tornareu a venir, pare Kleinst? (*Kleinst, com sempre, se posa la pipa a la boca y se'n va movent el cap. Marta encenent el foch*) No't trobes bé, Rosa?

ROSA

Si; me trobo bé (*baix, ab les mans implorant al Sant Crist*) Jesús, Deu meu, compadius de mí!

MARTA

Rosa?

ROSA

Què hi ha?

MARTA

Què tens?

ROSA

Rès. Portem el gibrell y les patates. (*Marta ha lograt encendre'l foch; ve ab un gibrell de patates y un ganivet a sobre*)

MARTA

Ah, no, Rosa, me fas por, quína cara fas!

ROSA

Quína cara faig? còm es, digues? Es febre lo que tinch a les mans? És febre lo que'm crema als ulls? Tot me ve com si fossin ombres! (*rient amargament*) No, Jesús! Ara no't veig la cara! Ara veig una mà! Ara veig dos ulls! Ara... prou. Marta, estich com cega!

MARTA

Rosa! Què tens? Què t'ha passat?

ROSA

Que Deu te'n guardi de lo que a mí m'ha passat! Prefereix primer la mort. Diu que quan un mor a temps, disfruta del repós... Còm va ferho el petit Carles, el fill de'n Flamm? No ho sé. . M'ha fugit... Ho he oblidat... Jo ho he oblidat tot... La vida es pesada... si un quedés sempre aixís... Per què es aixís el mon? Qué ho fa?

MARTA (*ab por*)

Si al menys el pare vingués aviat!

ROSA

Marta! vina, escolta. No li diguis al pare que he vingut... que soch aquí... No ho diguis, sents, Marta? M'ho promets? Jo he fet moltes coses per tu, Marta, t'enrecordes? Ara, fesho per mí... Que's fosch tot això!

MARTA

Vols una mica de cafè? Encara n'hi ha a la cafetera. Me fas por ab això, Rosa!

ROSA

No t'espantis! Vuy anar al meu quarto a tirarme al llit una mica. Després me trobaré millor y tot me passarà.

MARTA

Al pare no li haig de dir?

ROSA

Rès.

MARTA

Y a l'August tampoch?

ROSA

Rès, ni una paraula. Veus, tu, Marta, no has conegut a la mare y jo sempre t'he cuydat com una mareta petita. Quantes nits havia passat senceres vetllante per treuret d'alguna malaltia? De petita, petita, que ja't cuydava. Sempre't duya als brassos. Oy que seràs bona minyona ara? Oy que no'm trahiràs? No diguis rès a ningú, sents?

MARTA

Per que?... Es cap cosa de mal? Hi ha algún perill?

ROSA

No, dòna. Vina Marta, agàfem, aixèquem... M'han deixat massa desamparada al mon. Massa sola! Si no m'haguessin deixat tan sola!... tan sola! *(Rosa y Marta se'n van per la porta del vestibul. La escena queda alguns segons sense ningú; després apareix per la porta de la cuina el vell Bernd, deixa a terra una cistella y un magalló y mira allavores ab posat grave y escrutador per tot arreu; entretant torna a entrar la Marta).*

MARTA

Sou vos, pare?

BERND

No hi ha aigua calenta? Ja sabs que necesito aigua calenta cada día. No hi es la Rosa?

MARTA

Encara no ha vingut.

BERND

Què? Encara no ha tornat del Jutjat? Que's extrany, ja son prop de les vuit. No ha vingut l'August?

MARTA

Encara no.

BERND

Encara no, tampoch? Aixís ella deurà ser ab l'August. Has vist la nuvolada, Marta? Per'llà a les sis, venint del cantó de la montanya?

MARTA

Si, pare. S'ha fet tot fosch.

BERND

Molt més fosch se farà encara! Encénme el llum de la taula y pòrtem la Bíblia. Lo principal es estar previngut en gracia de Deu! Marta hi penses tu sempre ab l'altre vida? Què has de compareixe un día devant del jutje suprém? N'hi ha tant poch que hi pensin ab això! Jo confío ab Nostre Senyor! Tots necessitem de l'ajuda del cel! No n'hi ha prou en fer bones obres! Si la Rosa hi hagués pensat més ab això, tal vegada ens hauríem estalviat molts disgustos. (*El gendarme apareix al dintell de la porta*). Quí hi ha?

GENDARME

Porto una ordre. Tinch de parlar ab la vostra filla.

BERND

Ab la gran?

GENDARME (*llegeix*)

Ab Rosa Bernd.

BERND

No ha tornat encara. Vol que li dongui jo mateix?

GENDARME

No; haig de ferli algunes preguntes, també. Demá, a les vuyt, tornaré a passar. (*August apareix ab precipitació*)

BERND

Aquí hi ha l'August.

AUGUST

No es aquí la Rosa?

BERND

No. El senyor Gendarme pregunta també per ella. Jo'm creya que era ab tu.

GENDARME

Haig de fer una enquesta respecte un punt que m'ha indicat el senyor Jutje y després porto aquí un paper per firmar.

AUGUST

Ara y sempre l'història de Streckmann. No n'hi havia prou d'haver perdut un ull, ¿s'hi havia d'afegir tot això encara. Deu me perdoni, no s'acabarà may això?

GENDARME

Bona nit. A demà a les vuyt. (*se'n vá*).

AUGUST

Marta. Ves a la cuina ara. Pare, us haig de parlar. Ves, Marta ves, y tanca la porta. Marta, no has notat rès de Rosa?

MARTA

No, rès. (*li fa un signe d'amagat ab els dits*). Jo vuy dirte una cosa, August.

AUGUST

Tanca la porta, no tinch temps ara. (*Ell mateix tanca la porta de la cuina*). Pare, es precis que retireu la vostra demanda.

BERND

Tot lo que vulguis, August; però això m' es impossible.

AUGUST

Això no es cristià; no hi ha més, l'heu de retirar.

BERND

Jo no crech que això no sigui cristià. Donchs per què? Tacar aixís l'honra d'una noya es una infamia. Es un crim que mereix el seu càstich!

AUGUST

Ah, Deu meu! Còm vos ho diré? Pare Bernd... Vos heu sigut massa violent ab això.

BERND

M'ho exigiria la meva dòna desde la tomba. Ho reclama el meu honor, l'honor de casa y l'honor de la meva filla y per fí el teu... honor.

AUGUST

Pare Bernd! Còm dech parlarvos! No si-gueu tan extremat! Me parleu de tants hon-ors!... un no deu cercar el seu honor sino l'honor de Deu y en lloch més!

BERND

Per lo que toca aquest assumpte, es lo ma-teix; l'honor de la dòna es l'honor de Deu, o bé, tal vegada tens quelcòm que dir de la Rosa?

AUGUST

No, però si jo no'm queixo.

BERND

Tens alguna cosa que tirarli en cara?

AUGUST

Pare Bernd. Vos ja'm coneixeu, y la rahò sempre s'obra camí. (*Aixugantse la suor del front.*) Si al menos sapiguessim ahont es la Rosa?

BERND

Quí sab si tornà ja del jutjat!

AUGUST

Un interrogatori aixís no dura pas tot el dia. Per llà a les cinch ja havia de tornar a ser aquí.

BERND

Deu haverse entretingut a comprar en sor-tint No tenia de comprar pisa? No us faltaven moltes coses encara?

AUGUST

No s'ha endut pas diners. Y quínes compres havia de fer? Panyo per la finestra y per la porta y teníem d'anarhi junts a comprarho.

BERND

Jo'm creya que era ab tu.

AUGUST

He anat un bossí de camí al seu devant, però després no l'he vista més, ni ningú ha sapigut donàrmen rahò... y he trobat a l'Streckmann.

BERND

El diable digues qu'has trobat!

AUGUST

Escolteu, pare Bernd. Ell té dòna y fills; quína culpa tenen aquets dels pecats seus? Quín profit ne treureu de que per fí sigui condemnat? Si ell s'arrepenteix... ab això n'hi ha prou.

BERND

Un brètol com ell arrepentirse? Oy tal!

AUGUST

Ell ho diu.

BERND

Tu hi has parlat ab ell?

AUGUST

Una mica. Jo no volia escoltarlo, però ell se m'ha acostat y no'm deixava. No se veyia ningú enloch. Per fí no he pogut més... M'ha tet liàstima!

BERND

Li has contestat? Què't deya?

AUGUST

Ell deya que vos hauríau de retirar la demanda.

BERND

No tindria may més l'ànima tranquila. No puch! Me's impossible! Jo soch sols un home y Cristo está per sobre meu! Se tracta de la meva filla. Altrement, si's tractés de mí mateix, coses més fortes suportaria y'm veuríes resignat; més això es molt greu. Mira, August, no recordes l'altre día que tots vàren posarse en contra nostre perque nosaltres vivím diferent d'ells? Tots ens diuen hipòcrites, farsants, cínicis y que sè jo més! Còm s'engreixarien ells ab això! Y després... la meva filla, puch dirho ben alt, ha sigut educada en el sant temor de Deu y l'amor al treball perque al entregarla a un bon cristià per casarse, poguessin fer els dos una familia ben cristiana. Aixís, vetaquí com jo vuy entregàrtela, y vols que deixi una ombra de taca a la seva honra? No, fill, no; primer me moriria de fam que acceptar de tu la més petita cosa.

AUGUST

Pare Bernd! Les obres de Deu son maravolloses! Les proves que ell ens envía, ell sab per què.. L'home no deu ser may jutje d'ell mateix... Jo no voldria haveusho de dir, pare, però no puch callarho per més temps. La nostra Rosa va pecar, ha sigut feble.

BERND

Què vols dir ab això, August?

AUGUST

Pare, no'm preguntéu rès més.

BERND

(sentat en la cadira a un cantò de la taula de cara a la pared. Al sentir les darreres paraules, mira a August ab extranyesa y com si vegés visions alguns segons, després se gira cap a la taula y pica ab mà frissosa sobre la Biblia, l'obra y regira les fulles d'un cantó al altre ab crei-

xent excitació Després s'atura y torna a mirar a l'August. Finalment junta les mans al llibre y hi deixa caure el cap, mentres el seu cos se mou de tant en tant en convulsions nervioses. Aixís queda un moment. Després se redressa).

Però no! No t'hi entés bé. Perque sinó... no ho sé... tot me dona voltes... jo hauria sigut sord y cego .. No, August, sord y cego jo no ho soch. Tu t'has deixat enganyar pel Streckmann. Pensa, August, que per aquesta gent tots els medis son de lley. Vol enganyarte. Vol.. home, es ben senzill, ell vol sortirse del fanch com pugui y per això ha cercat el medi d'exitarte a tu mateix contra la Rosa. No, August. . això may... Arràn de terra may... Per l'estimació que't tinch; no t'hi deixis caure en aquesta trampa indigne ahont s'hi amaga la vilesa!... Be prou y massa que n'han dit de la meva filla! No hi afegeixis ara la teva paraula! Més d'una vegada ha passat que els que Deu destinava per unirlos en la seva gracia, han sigut destriats per les intrigues del dimoni. En quan a mí. sols te diré que si vols posaré les mans al foch...

AUGUST

El senyor Flamm ha jurat també devant de Deu.

BERND

Deu juraments. Vint que fóssin, tots jurarien en fals... Han caygut en la justícia y serán condemnats.

AUGUST

Pare Bernd...

BERND

Espèrat No'm diguis rès encara. Té, aquí hi ha els llibres y els comptes de la parroquia. Ho poso aquí tot a punt y si es veritat lo que dius, prenc el sombrero y me'n vaig a casa del senyor Pastor y... si sols hi ha una guspira

de veritat... li dich: senyor Pastor, tingui: prengui tot això, jo no puch ser més de l'Obra de la Parroquia, jo no puch guardar més la caixa de la Missió. Aden. Me'n vaig d'aquesta terra y no'm veurà ningú may més. Això es lo que jo diré al senyor Pastor.—Ara, explicat. Digues tot lo que tens de dir. Sigues breu y no'm fassis consumir, que prou pateixo.

AUGUST

Jo he tingut el mateix pensament que vos. Vuy tornarme a vendre la casa y el camp. Si. Podem anar a altres terres.

BERND (*ab sorpresa infinita*)

Vols tornarte a vendre la casa y el camp?... Deu meu... Per què tot d'un plegat?... No; això no es pot creure... com si no hi hagués més cristians... Es que'l mon ha fet un capgirrell? O es que som potser a la seva fi? Potser ha arribat el meu últim instant? Ara, contesta, August! Per la salvació de la teva ànima, digues.

AUGUST

Sigui com sigui, pare Bernd, jo no us deixo ni a vos ni a la Rosa.

BERND

No t'ho demano això! Fes lo que vulguis. No vuy saberho si tindràs cor per tenir a casa teva una dòna perduda. Jo, no... Jo no ho soch aixís... Y ara, digues, de què l'acusen?

AUGUST

Jo no puch dir rés més sino que sembla segur que ella ha comés una falta! Potser ab en Flamm, potser ab l'Streckmann.

BERND

Aixís foren dos.

AUGUST

Jo no puch saberho.

BERND

Esta bé; vaig a casa el senyor Pastor. Llénsem, August, tirem al carrer com si fos un leprós. (*Se'n va pel vestibul, al mateix temps que surt la Marta per la porta de la cuina tota tras mudada y parla ab l'August ab gran ansietat*).

MARTA

La Rosa deu haver tingut alguna desgracia. Es a dalt. Fa molta estona que ha tornat. (*Bernd torna esglayat*).

BERND

A dalt, algú ha caygut a terra!

AUGUST

La Marta'm diu ara que hi ha la Rosa a dalt.

MARTA

Ja la sento que baixa la escala.

BERND

Que Deu me perdoni, però jo no puch véu-rela. (*S'assenta com abans a la taula, se tapa ab les mans planes les orelles y posa el cap demunt la Biblia Rosa apareix a la porta. Dú la roba d'estar per casa y una brusa d'indiana deixada anar. S'aguanta dreta en convulsions nervioses. Li penja una trena per la esquena, l'altre cabell es desfet y escabellat El seu rostre revela una resolució ferma, una gran amargor y una resignació crudel. Mira un moment la escena, el vell de cap a la Biblia. August que poch a poch s'ha anat apartant de la porta y s'posa a la finestra com si mirés al defora, després cercant un puntal comensa a parlar ab gran energia*).

ROSA

Bona nit tothom...? Bona nit!

AUGUST (*després d'un silenci*)

Bona nit.

ROSA (*ab amargura, glacial*)

Si no volem res de mi, me'n entorno.

AUGUST (*ab fredor*)

Ahont vols anar? Ahont erats?

ROSA

Qui molt pregunta molt sab! Moltes vegades més de lo que voldria! Marta, vina. Acòstat cap a mi! (*Marta hi va Rosa ha pres asiento no lluny de la llar y li pren les mans*) Què té el pare?

MARTA (*turbada, anguniosa, a mitja veu*)

No ho sé, jo.

ROSA

Què té el pare? Ja pots cridar! Y tu, August, també... què tens, què't passa?... Tu tens rahò, August. Tu'm pots despreciar! En veritat tu pots terho! Jo no't puch recriminar!

AUGUST

Jo no he despreciat may a ningú en el mon!

ROSA

Donchs jo a tots! a tothom!

AUGUST

No t'entenç! Es fosch lo que dius!

ROSA

Es fosch! Si, es veritat! Es fosch! Ferotges les besties se senten udolar! Després tot d'un plegat, se fa clar. Allavors se veu la gran claror resplendent... Marta...

BERND

(*ha escoltat una mica, s'aixeca y treu a Marta de les mans de Rosa*). No corrompis aquesta criatura! Déixala estar. Vèsten a dalt a dormir... (*Marta se'n va plorant*) Voldria ser mort, no veure, no sentir. (*torna a posarse damunt la biblia com abans*).

ROSA

Pare! Jo visch. Jo soch aquí... Soch alguna cosa. Això vol dir alguna cosa que estigui sentada aquí. Jo'm creya, pare, que vos ho veuriau... Però no, vosaltres viviu ensorrats en un mon ahent no podeu fer rès per mi. Oh, sí; tots viviu reclosos dintre vosaltres, dintre la vostra petita cambra y vosaltres no sabeu rès de lo que passa fora de la vostra petita cambra. Jo he pogut adonàrmen d'aixó. En mitg de mos sofriments ho he après! Ara, còm... jo no ho sé... com si tot me refusés... com si's dressessin devant meu muralles y més muralles, sense una porta oberta, y jo'm trobava a fora, tota sola y en plena tempesta y sense rès a la meua vora, sense rès al damunt meu... Devant d'això, jo us he vist com unes criatures.

AUGUST (*anguniós*)

Rosa, digues: si es veritat lo que diu l'Streckmann, hauries fet un fals jurament...

ROSA (*rient amargament*)

No ho sé, potser sí. No me'n puch fer càrrech ara. De mentides y enganys el mon n'està plé.

BERND (*suspira*)

Deu meu! Perdut el meu refugi!

AUGUST

Aixís prens tu el jurar fals?

ROSA

Què pot ser això? Si això no es rès. Tot plegat no es rès... Hi ha un'altre cosa més seria que tot això. Allà baix darrera les bimague-res... Allà hi ha quelcòm... Allo sí qu'es quelcòm... Lo demés tant se m'endona! Allà baix he cridat y he demanat ajuda al cel, y el cel no m'ha respost. Deu ja no se'n cuida de mí...

BERND (*espantat, furiós*)

Aixís renegues de Deu! Me'ts tant extranya que no't coneix!

ROSA

(*arrossegantse de genolls aprop seu.*) Si, pare, sí, soch aixís. Y vos me coneixeu encara! Vos m'heu bressat damunt dels vostres genolls y jo també després he fet per vos tot lo que he pogut! Ara ha caigut damunt nostre una desgracia y tothom parla... murmura...

BERND (*sorprés*)

Què es?

ROSA

No rès... No ho sé... No ho sé... (*Queda tremolant, aclofada de genolls y mirant fixo a terra.*)

AUGUST (*conmogut*)

Rosa, aixècat, jo no't deixaré. Aixècat, no't puch veure d'aquesta manera. Tots nosaltres hem pecat. Qui es penedeix queda perdonat. Aixècat, Rosa!... Pare, aixequela! Nosaltres no som, al menys jo, no soch d'aquells que tenen el cor endurit; y sigui com sigui, jo't vuy. Jo no soch cap jutje. El cel may ha jutjat. En veritat, ella ha cuidat nostres malalties, ara nosaltres debem ampararla, donchs les penes son portades per Deu y per ell inspirades! Quí us diu que vos no tingueu també alguna falta damunt la consciencia? Jo mateix no m'en sento net de tot pecat! Y si vos teniu fè en la meva rectitut, hauríeu de donar la vostra conformitat.. Y després, la gent tant se m'endona Que diguin lo que vulguin. Jo no visch per ells.

ROSA

August, tots hi han gosat en trepitjarme, en ultratjarme... ni tant sols sortir al carrer podia... Tots els homes me perseguíen... jo m'amagava... y ells me feyen por!... He tingut

sempre tanta por dels homes!... Més rès hi pogué! He caigut d'emboscada en emboscada, fins que he perdut la noció de lo que feya.

BERND

Tu, tan segura de tu mateixa! Que has malehit a les dònes lleugeres y has odiat els seus pecats! Tu, que t'alabaves que rès hi podria cap desvergonyit contra tu. Que fins un día te vas arrapar al coll d'un mosso del moliner! La dòna que fa això, havies dit, no mereix compassió! Y ara parlas d'emboscades y homes que't perseguíen...

ROSA

Abans no ho sabia, pare; ara ho sé! .

AUGUST

Vingui lo que vulgui, Rosa, jo no't deixo! Me tornaré a vendre la casa y ens eu anirem. El mon es gran! Tinch un oncle allà baix al Brasil y ens hi anirem tots dos. Y no tinguis por; nosaltres dos ens sortirem de tot. Allà al menys estarém lliures d'aquestes miseries!

ROSA

Oh, Jesús! Jesús! Què's lo que'm passa? Per què he vingut aquí a casa? Per què no m'he quedat ab el meu fillet?

AUGUST

Quedat ab qui?

ROSA (*aixecantse*)

August, tot està acabat per mí! Primer un foch me cremava el cos! Després fou com un deliri! Més tart, vingué encara la esperansa! Fugia com una gata ab el gatet a la boca... y abordaren els gossos al carrer!

BERND

Entens rès de lo que diu, August?

AUGUST

No, rès... no entench...

BERND

No sabs tu lo que passa dintre meu. Es com si acabés d'obrirse un abim per descobrirne d'altres encara més profonds. Quí sab lo que ha de dir, lo que haurem de sentir encara!

ROSA

Una maledicció! Una maledicció haureu d'escoltar! Ja't veig, ja! Ja t'atraparé!... Sí! Al judici final! T'agafaré pel ganyot y m'en donarás compte de tot això!

AUGUST

De quí parles, Rosa?

ROSA

Ja ho sab aquell, ja ho sab! (*Li ve un defalliment y cau damunt d'una cadira, desvanecuda. Llarch silenci.*)

AUGUST (*acostantshi*)

Què tens? Què t'ha vingut? Estàs millor?...

ROSA

No ho sé!... Ah, si m'ho haguessiu preguntat abans això, potser... avuy no ho sé... no puch saberho. Ningú... ningú m'ha estimat prou aquí.

AUGUST

Qui sab quin es més fort d'amor, el felís o el que fa desgraciat!

ROSA

Jo soch forta, jo soch forta. No. Ho he sigut. Ara soch feble, molt feble. M'estich acabant (*apareix el gendarme*)

GENDARME (*ab veu calmosa*)

La vostra filla ha de ser a casa! M'ho acaba de dir el vell Kleinst!

AUGUST

Es veritat: allavores nosaltres no ho sabíem!

GENDARME

Sént aixís ho arreglarem ara. Aquí porto uns papers per firmar. (*deixa, sens que s'adoni de Rosa que està al lloch més fosch, alguns papers sobre la taula*)..

AUGUST

Rosal Diu que has de firmar quelcòm. (*Rosa riu ab histèrica ironía*).

GENDARME

Es vosté la.. no son coses de riure, senyoreta, fassi el favor.

ROSA

Podeu esperarvos un moment.

AUGUST

Per qué?

ROSA

(*ab ulls de foch, enèrgica*)

Vosaltres haveu escanyat al meu fill.

AUGUST

Qué diu ara? Qué dius, tu, Deu del cell!

GENDARME

(*se redressa, la mira de dalt a baix, però continua com si no hagués sentit res*). Se tracta del assumpte Streckmann.

ROSA (*com abans, cridant*)

Streckman? Ell ha escanyat al meu fill.

BERND

Rosa calla! Te tornes boja!

GENDARME

Vosté no té pas cap fill!

ROSA

Qué? L'hauría pogut escanyar ab les meves mans, sinó? Ab les meves mans, jo mateixa l'he escanyat.

GENDARME

Vosté no està bona! Y ara, qué li agafa?

ROSA

Jo estich ben serena, sé lo que dich, estich ben desperta (*freda, selvatje, crudel*). Ell no devía viure! Jo no ho he volgut! No he volgut que pasés el meu martiri! L'he volgut lliurar dels sofriments d'aquest mon!

AUGUST

Rosa torna en tu! No t'exaltis! No sabs lo que dius, dòna. No'ns fassis patir!

ROSA

Vosaltres no sabeu rès! No veyéu rès! Ab tot y tenir els ulls oberts, no heu vist rès. Anèu, aneuho a veure. Darrera les bimagueres, allà al peu del llach... allà, allà el trobareu el pobrissò.

BERND

Tu... donchs quín crim has comés?

AUGUST

Un crim tant esgarrifós!... Això. tu!... (*Rosa cau desvanescuda. Els homes queden mirantse estupefactes. August sostén a la Rosa*).

GENDARME

Lo millor es que vingui ab nosaltres al Jutjat y allà podrà ella mateixa fer la declaració, y si això no son fantasías, allà s'aclarirá.

AUGUST

(*sever dirigintse cap al fons*). No, senyor Gendarme. No son fantasías això! Pobre Rosa! Còm deus haver sofert!

TELÓ

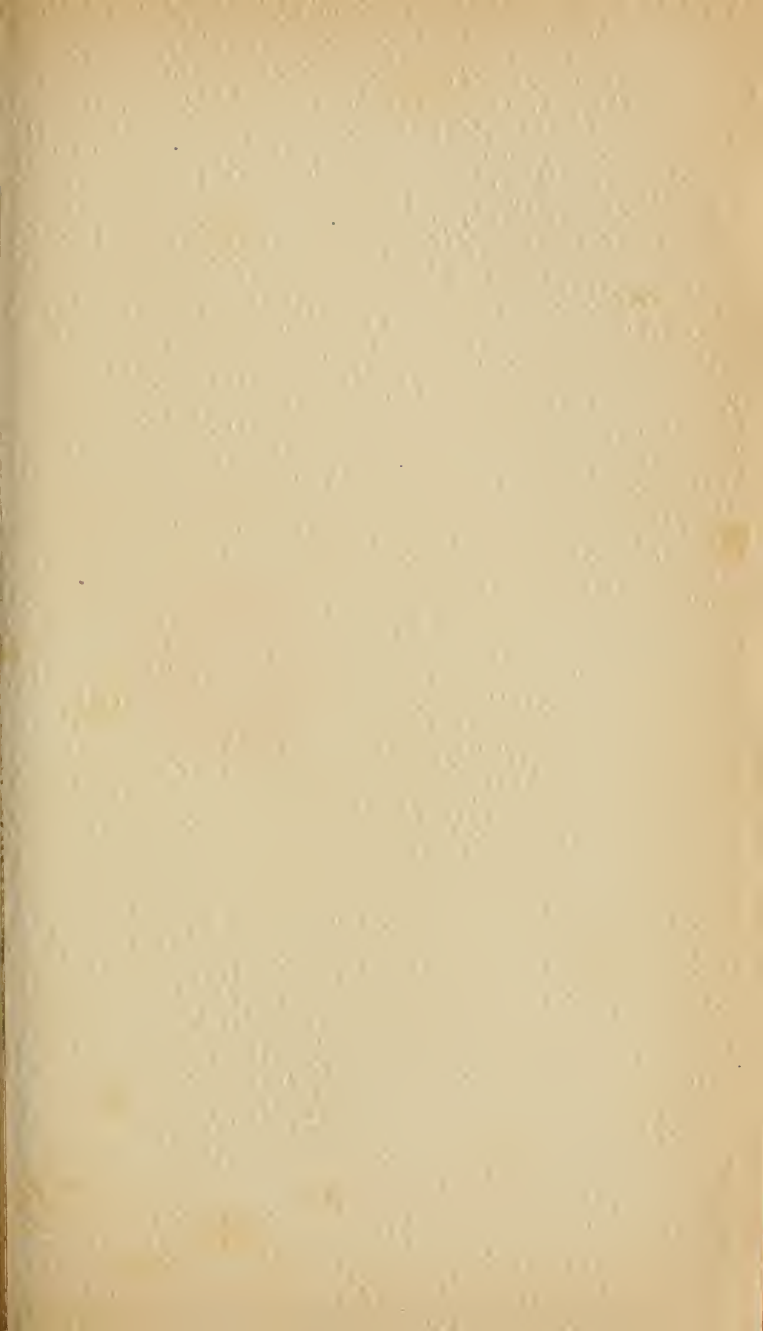

BIBLIOTECA "DE TOTS COLORS"

Pessetes

- La llàntia del odi*, tragedia en quatre actes, per Gabriele d'Annunzio. Traducció de Salvador Vilaregut . . . 2
- La fortuna boja*, comedia en quatre actes, per Joseph Morató 2
- Papà ministre*, drama en tres actes, per Gerolamo Rovetta. Traducció de Narcis Oller. 2
- ¡Por!* comedia en un acte, per Felix Duquesnel. Adaptació de Narcis Sicars y Salvadó (agotada) 50
- Els mestres contistes*. Volum primer. (Ivan Tourgenieff, Hégésippe Moreau, Eça de Queiroz) 1
- La campana submergida*, rondalla escènica en cinch actes, per Gerhart Hauptmann. Traducció de Salvador Vilaregut 2
- Les ales de cera*, comedia en dos actes, per Manel Folch y Torres. 1 50
- Cor delator*, monòlech, per Edgar Poe. Narració extraordinària adaptada a la escena per A. Albert Torrellas. 25
- L'assumpció de Hannele Mattern*, drama d'ensomni en dos actes, per Gerhart Hauptmann. 1 50
- Els pobres menestrals*, obra en tres actes, per Adrià Gual 2
- Els mestres contistes*, Volum segon. (Conan Doyle, Catulle Mendés) . . . 1

<i>Els picarols</i> , rondalla de l'Alsacia en tres actes, per Erckmann-Chatrian. Traducció de Salvador Vilaregut.	2
<i>Joventut de Príncep</i> , comedia en cinch actes, per Wilehlm Meyer Forster. Traducció de Carles Costa y Joseph María Jordá.	2
<i>Gent d'ara</i> , comedia en dos actes, per Eduard Coca y Vallmajor.	1 50
<i>Un cop de vent</i> , pas de comedia per Joseph Morató	50
<i>Cavalleria Rusticana</i> , Escenes sicilianes, per G. Verga. Traducció de Carles Costa y Joseph M. ^a Jordà.	75
<i>Rosa Bernd</i> , drama en cinch actes, per Gerahrt Hauptmann. Traducció de Martí Alegre y March Jesús Bertrán.	2

Preu: 2 ptes.

